D-81.
Bibliotheca Universitatis Tartuensis
9306
894692

Toimetus: Tallinn, Pikk tänav nr. 54. Telefon 16-32.
Toimetuse kõnetunnid kella 10—11 enne lõunat. Tarvitamata jäänud käsikirjad hävitatakse ära, kui tagasisaatmiseks postmarke ei ole juure lisatud.
Talitus ja arvepidamine Pikk tän. nr. 54/56. Tel. 2-52. Talituse kõnetunnid kella 10—12 e. l.
Tellimiste ja lehtede ärasaatmise asjus pöörata — telefon 22-11.
Aadress kirjadele ja rahasaadetistele: „Rahvaleht", Tallinn.
Talitus on avatud tellimiste ja kuulutuste vastuvõtmiseks kella 8—6. Kuulutused tulevad ära anda hiljemalt kl. ½12-st ilmumise eelpäeval.

RAHWALEHT

ilmub igal teisipäeval, neljapäeval ja laupäeval.
Iga numbriga maksuta kaasas „Juturaamat".

Üksiknumber 5 senti.
Tellides postiga: 1 kuu peale 75 senti, 3 „ „ kr. 2.— ½ aasta „ kr. 3.80
väljamaale poole kallim. Tellimisi võtavad vastu kõik postkontorid Eestis. Aadressi muutmine 25 senti.
Kuulutuste hind: Kuulutuste küljel 5 senti millimeeter ühel veerul, esimesel küljel — 10 senti, tekstis kuulutuskirjaga — 12 senti ja teksti kirjaga — 15 senti. Teenistuse ja korteri otsimise kuulutused poole hinnaga.
Kuulutuste ja tellimiste vastuvõtmine lehe kontoris, Pikk tn. 54 (vastu Oleviste kirikut). telefon 2-40.

Nr. 1 — Laupäewal, 3. jaanuaril 1931. a. — 9. aastakäik

Kallaletung piiriwalwe kaptenile.

Peksmine ööpimeduses.

Uue aasta öösel oli piiriwalwe Paldiski rajooniülem kapten Miil rewideerimiskäigul. Ta kõndis mererannas ning siirdus siis sadamast üles linna, et külastada ka kordoni. Rewideerimiskäik sündis kella 2—3 wahel öösel.

Kui kapten Miil kordonist lahkus, et tagasi koju minna,

tungiti temale äkki linnas seljatagant kallale.

Ümber waadates nägi ta enda ümber kolme meest. Kaks hoidsid temast kinni, kuna kolmas eemalt pealt waatas. Kapten Miil sai end niipalju wabaks rabeleda, et wilistada wõis abiksutseks. Kallaletung polnud kordonist just wäga kaugel wast 60—70 sammu eemal.

Wile peale põgenesid kallaletungijad öõpimedusse,

kuna kapten Miil mõne sinise muhuga neid jälgima asus. Kulus tükk aega, kui mehi korda läks tabada. Kodus neid ei leitud, waid leiti kapten Miili korteri lähedalt, kuhu nad uuesti waritsema olid asunud.

Mõlemad mehed wõeti wahi alla ning toimetati isiku kindlakstegemiseks piiriwalwe kordoni. Seal wäratsesid mehed metsikult. Tungisid kallale piiriwalwureile, kuni lõpuks [illegible] nende käed kinni seoti.

Kordonis tunti kallaletungijad kohe ära. Üks oli tuntud Paldiski piirituseweoja Alfred Promitsen, 22 a. wana ja teegi Ajal, 19 a. wana. Kohus on mõlemaid warem kaklemise eest karistanud. Paldiskis on nad sellepoolest tuntud.

Ülekuulamisel salgasid mehed kallaletungi, nad ei tea midagi. Suudeti aga kindlaks teha, et kallaletungijad õhtul koos istunud, ning tugewasti napsu wõtnud. Seal tähendanud A. Promitsen: — „No, üksköik! Ühe piiriwalwe kollanokale tuleb täna anda". . ja selle peale minnudki wälja. Algul külastatud kedagi piiriwalwurit, kes erakorteris elab. Seda polnud kodus ja nii langes siis üksik kapten Miili peale, kes linnas rewideerimiskäigul wiibis.

Kallaletung oli ette kawatsetud ja sellepärast

ootab mehi raske karistus.

Kord tungisid salakaubitsejad kapten Miilile Wõsul kallale ja siis karistas kohus kallaletungijaid 1-aastase wangistusega.

A. Promitseni wiha piiriwalwe wastu on arusaadaw, kuna piiriwalwe möödunud aastal talle ja ta kaaslastele õige palju tuska sünnitas, konfiskeerides nende piiritusrelaadungid.

Kriminaalpolitsei wõttis mõlemad mehed wahi alla ja toimetas nad Tallinna.

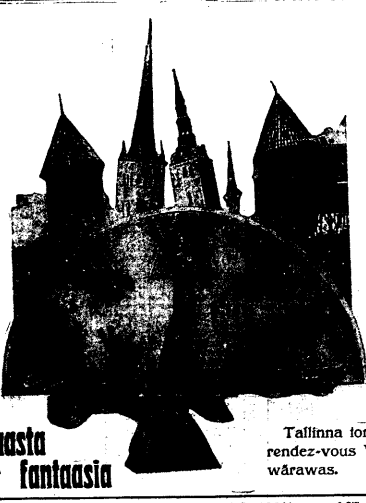

Uueaasta fantaasia

(„Estonia" tantsijar M. Kolli)

Tallinna tornide rendez-vous Wiru wärawas.

Konduktor kukkus rongilt maha.

Wiidi haawatuna haigemajja.

Nääripäewa õhtul kella 9—10 wahel, kui segarong nr. 9 Kilingi-Nõmme jaamast wälja sõitis, kukkus selle rongi-wanem konduktor Jaan Perkis, lahtiselt waguniróðult tee äärde maha ja sai peast wigastada.

Perkis paigutati Pärnu linna haigemajja. Ta seletab kukkumist libisemisega.

Täna

on „Rahwalehe" tellijatel lehega kaasas rebitaw wärwitrükis

seinakalender.

Meie lehe järgmine number ilmub teisipäewal, kolmekuningapäewal. Tallinnas, Nõmmel ja raudtee piirkonnas müügil juba esmaspäewa pärast lõunat.

„Rahwalehe"

iga numbriga on nüüdsest peale maksuta kaasas huwitaw jutulisa —

Juturaamat.

Aasta jooksul saab iga lugeja täiesti maksuta 1250 leheküljelise raamatu põnewaid illustreeritud jutte ja romaane.

Tellige „Rahwalehte"!

Auhinnasaajad — järgmises numbris.

Teisipäewases „Rahwalehes" ilmub meie „jõulupähkli" lahendus ühes auhinnasaajate nimestikuga. Peale rahaliste auhindade saawad õigete lahenduste saatjad, kes aitasid Kabriksate perekonnale õieti ära jagada Ameerika onu kingid, ilusaid auhasusid asjade näol.

Püksülikond naise peoriietusena.

Kas seltskond on läinud lohakaks?

Ameerika suurtes linnades, eriti New-Yorgis, [illegible] elus [illegible]. Ühelt poolt püütakse wälja [illegible] lodususe wanonenud [illegible]. [illegible] korterikultuur, [illegible] korterites pole ruumide jaotust, nagu saal, magamis- ja söögituba, waid magatakse [illegible] moodides ja süüakse ühiskööklidest, wõi elatakse [illegible], kus [illegible] köike.

Teisest küljest aga püütakse [illegible] lodususi, hooletuse [illegible] seltskondlikus elus, nagu oleks weel mugawaid lodususwmeelsusid [illegible] wingis. [illegible] õhtuseltskonnale mõni [illegible] õhtkonda. Uusim saawutus sel alal on pidžaamade [illegible] wõtmine suure õhtuseltskonna jaoks. New-Yorgi noobimas seltskonnas on wiimaseks moeuudiseks, et majaperenaine ilmub [illegible] lõuna- ja õhtuseltskonda pidžaamas, mis harilikult koosneb wärwilisest siidipluusist ja westist. See tähendab muidugi, kas pidžaama on saanud tunnustatud õhtuseltskonna wõimeliseks, wõi wastupidi, moodne seltskond on muutunud lohakaks.

Ajalehel on täita suured ülesanded rahwaste elus. Ta on inimesele teejuhiks ja meelelahutajaks. Kuid ajalehe walikul tuleb talitada asjatundlikult, niisama nagu head sõpra ei leita uisapäisa. Praegu — aastawahetusel — on jälle lehetellimiste hooaeg.

Tellida saab meie lehti igast postiasutusest. — Üksiknumbrite müük üle riigi.

Nende lehtede kaudu pääseb kuulutus igasse perekonda.

Kõige kasulikumad lehed kuulutajatele.

Aadress: Pikk tän. 54-58, Tallinn.

Kõik tellijad saawad hinnata rebitawa wärwitrükis seinakalendri.

D.-Ü. „Waba Maa".

„Waba Maa"

jagab rahwa murcd ja rõõmud. „Waba Maa" on leht neile, kes tahawad iga päew jälgida kodumaa ja kogu maailma sündmusi. Tuhat oma kirjasaatjat. Päewauudiste poolest kõige rikkalikum ja wärskem leht. Juhtkirjad asjatundjate sulest. Sori pilkepildid, alati põnew romaan. Iga päew [illegible] päewasündmustest. Maksuta kaasandeks nädalaleht „Esmaspäew". Tellimishind: weerand aastaks 3 kr. 70 s., üheks kuuks 1 kr. 50 s.

„Rahwaleht"

on ajaleht, mida nõuab tänapäewa lugeja. Ilmudes kolm korda nädalas pakub ta rohkemgi kui päewaleht nädala jooksul, sest tema sisu on kokkuwõtlik. Oma laaalakistuwa ilmega on „Rahwaleht" wõitnud lugeja usalduse. Selles peitubki tema suure edu saladus. Tellijatel lehes kuulutamine maksuta. Tellimishind: kolmeks kuuks 2 kr., üheks kuuks 75 senti.

„Esmaspäew"

on omapärane nädalaleht Eestis. Ta toob igaühele koju teaduslikku lugemist selgel ja arusaadawal kujul. Huwitawad kirjatükid Eesti elu olewikust, minewikust ja tulewikust. Mitmekesine naljanurk, igas numbris hulk pilte, ajude gümnastika ja male. Köitwad lühikesed jutud. Tellimishind: kuueks kuuks 1 kr. 50 s., kolmeks kuuks 75 s.

„Perekonnaleht"

ilmub detsembrikuu keskpaigast peale üks kord nädalas. Iga number wärwitrükis, wähemalt 24 lehekülge. Huwitaw pildiajakiri. Põnewad romaanid, haarawad jutud illustreeritult, mõnus nali. „Perekonnaleht" on ajakiri, mis siiamaani puudus Eestis. Hinnaodawus teeb tema igaühele kättesaadawaks. Üksiknumber 10 senti, postiga kolmeks kuuks 1 kr. 30 s., kuueks kuuks 2 kr. 50 senti.

Ka tehniliselt seisawad meie lehed kõrgel astmel, sest o.-ü. „Waba Maa" trükikojal on praegu kõige moodsam wärwitrüki sisseseade Eestis.

Ringi ümber ilma

Halwad ajad — pole wähi! Raske olukorra tõttu, mis walitseb käesolewal filmapilgul Ameerika majandusekus, on suurimad wõõrastemajad ja restoranid New Yorgis ja Bostonis otsustanud jätta tänawu ära kõik traditsioonilised jõulude ja uueaasta pidustused.

Konnesreuthi Theresel uus wõistleja Ungaris. Budapestist teatatakse, et keegi sealne elanik pr. Nina satub wahel samasugusesse ekstaasi nagu kuulus Konnesreuthi Therese, ja ka ilmunud ta ihule samuti Kristuse haawadele sarnanewad haigusnähtused. Daam on spiritist. Ta on täiesti wiime. Kristuse kannatuse märgid ilmuwad ta juures iika Taewaminemise päewal ja seda konstateeriwat igakord arstid, kes kuuluwad, nagu temagi, spiritistlikku ringkonda. Kristuse haawad püsiwat ta ihul umbes nädal aega, mille järele kaduwat. Daam aga olewat pärast seda wäga haige ja roidunud.

13 miljonit dollarit abielutruuduse murdmise eest. Kuue aasta eest, wiibides Rivieral, nägi miss Adel Ryan esmakordselt kuulust tantsijat Bobi ja tema naiskaaslast Murieli, ning sest ajast ei jätnud miss kasimos waatamata ühtki nende etteastet. Warsti sai ta ka isiklikult tuttawaks abielupaar Robertsonidega, kes astusid näitelawal üles Bob ja Murieli nime all. Bob sai rikkalt ameeriklannalt mitu wäärtuslikke kingitusi. Lugu lõppes wiimaks abielulahutusega, kuna Bob pidi loobuma näitelawast ja abielluma temasse armunud ameeriklannaga. Pr. Muriel aga ei olnud nõus selle abielulahutusega ja nõuab nüüd, et miss Ryan, kes on rikkunud ta elu, riisudes talt mehe, peab maksma talle kahjutasu 13 miljonit dollarit. Kuna rikas ameeriklanna tõrgub maksmast, läheb asi nüüd kohtu lahendada.

Sunnitööliste jõulupühad. Alabama osariigis (Ameerikas) on saanud kombeks lasta sunnitöölisi koju jõulupühiks. Nii said tänawu ajutiselt wabaks 350 sunnitöölist, kellest 40 olid mõistetud eluajaks sunnitööle raskete kuritööde pärast. Koju pääsewad pühadeks ainult need sunnitöölised, kes on end wanglas hästi üleval pidanud terwe aasta kestes. Kõik lasknastud annawad ausõna, et ilmuwad pärast pühi teatud ajaks tagasi oma wanglasse. Põgenemist tuleb sealjuures ette äärmiselt harwa, ja enamasti peawad oma sõna kõik sunnitöölised.

Wõitlus koolõpilase kraenööbi pärast. Juba juulikuust saadik on Watfordis, Inglismaal, käimas wõitlus kooliõpilase kraenööbi pärast õpilase wanemate ja koolikomisjoni wahel. Nimelt oli koolidirektor kord lubanud selle õpilase isale, et laps wõib ilmuda kooli lahtise n.n. „Schilleri kraega,“ hiljem oli aga üks õpetajannadest saatnud poisikese koju kraenööbi järgi. Isa peab aga nüüd kangekaelselt kinni koolidirektorilt saadud lubadusest ja ei lase mõjuda enda peale koolikomisjoni wastupidiseid otsuseid [illegible] saada last üldse kooli, kui komisjon [illegible] lapselt kinninööbitud krae kandmi[illegible]. Kuna omawahel ei saada mingit kokkulepet, peab asja nüüd lahendama kohus[illegible].

„Asi on aegunud...“

Mõned paragrahwid aastawahetuseks. — Weksel ja ärameelitatud tütarlapse au. — Nõudeõigused, mis üldse ei aegu.

Millal kaob õigus nõuda wõlga.

Üks aasta on jälle mööda ja algame uut. Aja kiiret lendu ei panda harilikult tähelegi. Paljudel kaaskodanikkudel on reguleerimata wahekorrad teistega. Igapäewastes askeldustes ei tule tihti meelegi, et

igal nõudmisel on ka oma aegumistähtaeg, mille möödumisel enam ei saa nõudmist esitada.

Kuigi wanasõna käseb wanu asju mitte meele tuletada, ei raha selle järele omati talitada need, kellel on oma isegimiseit õigus midagi nõuda, kas wõlga, kahjutasu wõi midagi muud. Seepärast tuletame aasta wahetusel meele mõnda tähtsamat juhtumist aegumise alalt.

Aegumise all mõistetakse, nõudmiste ja süüdistuste tõstmise tähtaja möödumist,

mille järele enam ei saa panna maksma enda seaduslikke ja õigustatud nõudmisi.

Tsiwiilnõudmiste juures harilikuks aegumisajaks on kümme aastat. Kõik nõudmised, mis pole esitatud selle aja jooksul, loetakse kustunuiks.

Kuid on olemas ka terwe hulk erijuhtumisi aegumise suhtes,

mida aasta wahetusel on kasulik meele tuletada, et pärast mitte süüdistada enda nõrka mälu.

Wekslitega on praegusel rahakehwal ajal tegemist õige paljudel kodanikkudel. Ühed annawad weksleid wälja, teised wõtawad neid wastu lootuses, saada nende eest raha.

Wiie aasta pärast kustub weksli järgi nõudmise õigus.

Lugedes weksli maksutähtpäewast, peab wiie aasta jooksul nõudma weksli järgi raha sisse. Wiie aasta möödalaskmisel weksel kaotab igasuguse, ka wõlakohustuse, jõu. Selles mõttes weksel on isegi „kardetawam“ kui harilik, paberilipakale kirjutatud allkiri wõla kohta, sest wiimasega wõib wälja nõuda kümne aasta jooksul. Weksli protestimine ei awalda mingit mõju weksli aegumisele, protestimine on tähtis ainult selles mõttes, et ei wabaneks wastutusest pealekirjutajad, girandid.

Wiis aastat on aega kreeditoridel ka selleks, et nõuda pärandaja ja pärija isikliku waranduse lahutamist pärandustombust.

Kaks aastat on nõudmiseaega siis, siis kui kedagi on rahalises mõttes petetud.

Samuti wõib abielumees kahe aasta jooksul nõuda oma naise wanematelt, et need wälja maksaksid lubatud kaasawara. Samuti kaks aastat annab seadus aega hoolealusele selleks, et ta wõib hooldajalt nõuda tagasi raha wõi warandust, mis aruannetes ja arwetes hooldaja poolt ekslikult on näidatud wäiksematena tõelisest warandusest.

Kui pikk on üks aasta seaduse järgi, seda on wäga kasulik teada

kõigil neil, kellel on mingeid nõudmisi teiste wastu. Seadus teeb wahet tähtaasta ja lihtaasta wahel.

Tähtaasta pikkus Tallinnas, Haapsalus ja Rakweres on üks kalendriaasta ja üks päew, teistes kohtades üks kalendriaasta, kuus nädalat ja 3 päewa.

Ühe tähtaasta jooksul wõib ostja taganeda ostust, kui ta hakkas ostu kahetsema.

Ühe tähtaasta jooksul wõib kaotaja ilmuda leiubüroosse oma asja järele.

Kui Tallinnas pole kaotaja ühe aasta ja ühe päewa jooksul ilmunud leiubüroosse oma asja järele, langeb see täielikult leidja omanduseks. Iga aasta langeb nii leidjate omanduseks wäärtuslikke asju ja isegi küllalt suuri rahasummasid, sest kaotajad ei taipa tulla leiubüroosse kuulama, kas kaotatud asi pole sinna toodud.

Ühe lihtaasta jooksul aeguwad nõudmised paljudes wäiksemates asjades.

Nii wõib ainult ühe aasta jooksul nõuda rikutud omandusõiguse jalulseadmist, wõib nõuda kahjutasu haawamise eest, ärameelitatud tütarlaps wõib ühe aasta jooksul esitada rahalise nõudmise ärameelitaja wastu, samuti saab igasuguseid kahjutasusid ja rohkemmakstud summasid raudteewalitsuselt tagasi nõuda ainult ühe aasta jooksul.

Peale siinmainitute on aegumise alal weel rida erijuhtumeid, mille loetlemine wiiks pikale ja mille kohta asjasthuwitatu saab täpseid andmeid eriteadlase, s. o. adwokaadi käest.

Kuid on ka nõudmisi ja õigusi, mis üldse ei aegu.

Kõigepealt ei kuulu aegumise alla suurem osa kohustustest riigi wastu. Kui keegi jätab maksmata tulumaksu, siis wõib ta olla kindel, et kord tuleb siiski politsei, käes tulumaksu nõudeleht. Maksmisest wabaneda wõib kodanik ainult siis, kui maksuwalitsus on tulumaksuwõla kättesaamise tunnistanud lootusetuks ja selle kustutanud.

Aegumise alla ei kuulu:

riigiametnikkude, leskede ja laste pensioni nõudmised, õigus tõendada kodaniku sündimist seaduslikust abielust ja kõik nõudmised, mis juhitud selleks, et jalule seada wabariigi põhiseadusega kodanikule antud isiklikke õigusi.

Kuid silmas pidades, et paljud nõudeõigused aeguwad, on igaühele kasulik aasta wahetusel tuletada meele, kas ei ole mingi asi, mis wajab õiendamist. Sest muidu wõib juhtuda, et ühes aastaarwuga „1930“ kustutatakse ka nõudeõigus ja ei saagi enam „wanu asju meele tuletada.“

Raadio täna ja homme

Laupäew, 3. jaanuar.

Tallinn. 15.30: päewauudiseid; 15.45: ajanäitaja öiendus, kuni 16.30: grammofoninimuusika; 18.30: teateid ja grammofonimuusikat; 18.50: päewauudised; 19.00: lastetund; 19.30: „Kaitse Kodu“ toimetaja Söerd: Sõnaline propaganda kodukaitse teenistuses; 20.00: ilmateade Tartust; 20.05: kontsert. Juh. md. A. Krull. Sousa, marss „Washingtoni post“. Schrammel, walss „Wiini mõnusus“; Haines, Romanss. Flotow, awam. „Martha“; Bayer, karakterpala „Karawan“; Meisel, Debrecin. Byford, Maskeraad. Strauss, walss „Kirustused“; Hager, Allikawaimud. Hoce, Ole Fandango. Suppe, Kuradimarss; 21.15: tantsumuusika Dancing-palace'ist „Gloria“. 22.00: järgnewa nädala saatekawa; 21.10: tantsumuusika järg.

Tartu. 14.45 grammofonimuusika; 15.30 ülekanne Tallinnast; 18.30 grammofonimuusika; 18.50 ülekanne Tallinnast; 20.00 ilmateade; 20.05 ülekanne Tallinnast; 21.15 tantsumuusika ülekanne; 22.00 järgnewa nädala saatekawa; 22.10 tantsumuusika järg.

Pühapäewal, 4. jaanuaril.

Tallinn. 10.26 jumalateenistus Toompea kirikust. Jutlustab õpetaja dir. L. Raudkepp. 12.15 põllumajanduslik kõne. 12.45 põllumajanduslikke teateid. 13.00 gramm. muusika. 14 lugemistund (esineb Ants Lauter). 14.30 noortetund (korraldab noorkotkaste Tallinna Põhja Malewkond). 15—16 Wahitorni sekts kõned. 15 „Ennustus“ (inglise ja wene keeles). 15.30 „Wartija, paljonko on yötä kulunut?“ — imi. K. v. Hartman Harvewa (Helsingist). 17 teateid 17.10 „kella-wiie-tee“ muusikat grammofoniplaatidelt. 18.15 töötand lastele (peab onu K). 18.45 wana tantsumuusika (Salong, Ojr, Kört). 19.15 päewauudiseid. 19.25 ilmateade Tartust. 19.30 kontsert Juh. md. A. Krull. Orkestri ettekandes möödunud nädala kaunimaid palasid. Wahepeal solistid: Ida Aaw-Loo (sopran), Karl Kull (klornett). 21.15 tantsumuusika grammofoniplaatidelt.

Wõtame wastu ajakirjade

tellimisi ja kuulutusi

K.-Ü. Rahwaülikooli raamatukauplus, Harju t. 48, omas majas

Uueks aastaks uusi wallalisi.

„Lahutuswesk i“ töötas ka pühade waheajal. — Ilusad lootused purunewad.

Mõnus paragrahw 30.

Kui aasta eest pealinna „lahutusweskis“ teeti [illegible] wahega, siis seekord ei olnud [illegible] nähtawasti enam mahti. Nende arv, kes tahawad wabaneda ülejõu raskeks muutunud abielukütkeist, kaswab järjest. Weel enne kui aastakell wiimast tundi lõi, tahtsid 32 inimest tagasi pääseda [illegible] hulka, et uuel aastal oleksid wabad uue õnne otsimise alustamiseks. Tallinna-Haapsalu rahukogu läinud teisipäewane istang oli peaaegu täielikult määratud nende wälisakutsumiseks, kes meelsasti oleksid näha tahtnud, et koos wana aastaga kustuks ka mälestuski wanast abielust. Õige suur protsent jäägi lahutuse uueaasta kingiks.

Jaan ega Marie Resew ei ole enam kumbki „esimeses nooruses“ inimesed, kuid said siiski wiie aasta eest hakkama sammuga, mida kahjatsedes nüüd abielulahutus paratamatuks wajaduseks muutunud.

Jaan pidas wajalikuks wabaneda abielust, mis enam meeldida ei taha.

Sellekohaseks kohtule antud palwes tõi ta aluseks abieluseaduse 28. paragrahwi lõike, mis lausub: „Abikaas wõib nõuda lahutust, kui teine abikaas tahtlikult oma kohustust perekonna ülespidamises wõi tema eest hoolitsemises ei täida wõi wäga hooletusse jätab.“ Marie ei tahtnud aga nõus olla end süüdlaseks poolеks lasta tunnistada. Lõpuks saabus kohtule teade, et nad üle läinud kokkuleppel lahutusele. Abielu, mis sõlmitud 24. mail 1925 Tallinna Jaani kirikus, lahutatakse. Naine saab tagasi oma wallapõlwe perekonnanime Baumann. Kohtukulud jagatakse pooleks.

Rooma-katoliku kirik aitab teatawasti erilise kindlusena abielulahutuste suhtes ettawal seisukohal.

Selle tõttu kesseniulisti saab lahutusweskis äärmiselt harwa näha. Kuid kord aastas ja weelgi harwemini seda ikka juhtub. Nii Peter ja Anna Eereda abielu on osutunud sedawõrd wõimatuks, et ei saa enam tähele panna Rooma paawsti ega koguduse arwamist, mida teaid mõlemad otsuseks paluda kohtult lahutuse läbiwiimist. Ei ole kümmet aastatki, kui neile öeldi: „Mis jumal ühte pannud, ärgu lahutagu inimene,“ kuid pole parata. Mis jääb kohtulgi muud üle kui lahutada 5. aprillil 1921 Tallinna Roomakatoliku kirikus sõlmitud abielu. Tütred jäetakse ema juurde, kes saab tagasi ka oma endise perekonnanime Beichis.

Johannes Aren on abielulahutustel juba kõne tuntud mees.

Ta hulk aega tagasi alustas protsessi oma Liisaga. Alguses naine ei tahtnud nõus olla tagasi minekuga nii kaua armukatse wesllitse naiste peresse. Läinud septembris kohtusse kutsutuna teatasid aga, et mees wõtab oma nõudmise tagasi ja nad palumad nüüd juba mõlemad koos lahutust poole kokkuleppe

kolmekümnenda paragrahwi põhjal.

Nii wõis nüüd peale lõpme kuu möödumist Johannes pärast kindlasti uskuda, et lahkub seekord kohtust juba wallalisena. Kuid ka jaatus naib nende lahkumise wastu olewat. Nüüd, kus muidu kõik oleks lõpule jõudnud, ei saanud naine kohtukutset kätte, ega teadnud siis ka tõendama tulla, et ta oma otsuse juure kindlaks jääb. Ei jaa weel seekord Johannes Aren poissmeheks! Lahkub päris rusuena.

Ka üle kolistuste, kuid lõpuks siiski pääseb wälja abieluikkest, mis küllalt tormide eest kaitstud ei olnud, Ado Hull. On küll Aliidega mõlemad õigeks ajaks kohtusse tulnud, kuid

punase laua ette kutsumisel ei ole naist kuskilt leida.

Korrapidaja tuleb kolm korda saalist wälja ja huuab: „Aliide Hull“, nii et eesruum kajab, aga kutsutaw ei ilmu. Wiimati tuleb mees ise saalist wälja otsima. Mitu paari juba wahepeal jões ära läinud, kui Ado oma Aliidega tagasi ilmub ja kohtule tõendawad, et neil mõlemal tõsine nõu ja tahtmine on lahku minna. Aliidel ei näi ka üldse abieludega õnne olewat. Ado juba tal teine mees, kuid on selgunud, et ka segi ei ole „õige“. Kohus otsustab poolte kokkuleppel lahutada nende abielu, mis sõlmitud Tallinna Jaani kirikus 23. weebruaril 1926. aastal. Naisele antakse tagasi ta esimese mehe perekonnanimi Einmann.

Aleksander ja Senta-Pauline-Marie Rikkus jõudsid ühiselt nähtawasti arusaamisele, et kolm on igas asjas hea ja ka kolmeaastasest koosseisust on neile küll ja küll. Ei ole kummalgi tahtmist katsuda weel kord üles ehitada purunenud lootust ning unistusi, kuigi sest wast kasu wõiks olla nende lastele. Paluwad lahutust. Kohus otsustabki purustada sideme, mille sõlminud Tallinna Kaarli kiriku pastor 27. mail 1927. aastal. Naine saab tagasi oma endise perekonnanime Hammer. Tema juurde jäetakse ka lapsed.

Samuti on ühisest murede ja rõõmude jagamisest tüdinenult lahutusele jõudnud ka Hendrik ja Anna Soots, Aliide ja Gustaw Pihel, Elwire ja Aleksander Mihhels, Ida ja Anton Koch, August ja Anna Kingo, Julie ja Johannes Krusel, Aleksander ja Edith Kajak, Lembit ja Elfriede Jaanus. „Wabaduse kuulutust“ neile aga weel ei järgne. Tuleb oodata.

„Surematu lele“ nime pärimad Feliz ja Dagmar Hofmann

juba enne wiiendat pulmapäewa.

Kohus otsustab lahutada abielu, mis sõlmitud 24. jaanuaril 1926 aastal Tallinna Nigulište kirikus Feliz Hofmanni ja Dagmar Stude wahel. Sellest abielust sündinud tütar Erika jäetakse ema juurde.

Herbert ja Ilse Nurmberg-Nornberg alustasid oma ühist eluteed „Emajõe Ateenas“ — Tartus. Ei lähe aga elus igakord nii, kuis kujutletud lebekuul ööbikute laksutamise saatel. Lootusrikas õnnekewad muutus külmaks talweks ja nüüd ei jää kohtul muud üle kui lahutada abielu, mis sõlmitud 24. mail 1926 Tartu Maarja koguduse pastori poolt. Lapsi neil ei olnud, nüüd antakse Ilsele tagasi ka ta endine perekonnanimi Freiberg. Nii ei jää sellest abielust enam midagi järele peale pettumusrikaste mälestuste, kuni ka need aja jooksul kustuwad.

Tallinna Jaani koguduse pastor Kubu manities küll omalajal noorpaari Juliana ja Alfred Loo wastastikku antud tõotusi pidama kuni surmani, kuid sõnad ei langenud wiljakandwale pinnale. On kiiluna abielurahwa wahele tunginud asju, mis tekitasid sedawõrd laia lõhe, et enam ei ulata sellest üle kätt andma. Et sarnaselt kooselamine ainult raskuseks on, palusid mõlemad end wabastada omal ajal antud tõotusest. Kohus otsustaski poolte kokkuleppel ära lahutada nende abielu, mis sõlmitud Tallinna Jaani koguduses 20. juulil 1919. a. Kohtukulud jagatakse pooleks. Naine saab tagasi oma endise perekonnanime Rebase. Lastest jääb poeg isale ja tütred Marie ning Ella ema juurde.

Napoleoni kaks nõuannet.

Kuidas elab inimene wanaks?

Napoleon sammub õhtul pärast Waterloo lahingut oma sõdurite riwi ees. Nähes nende hulgas üht elatanud hallpead, astub keiser selle juurde ja küsib:

„Kui wana oled?“

— „52“.

„Kaua juba olnud sõdur?“

— „Olen wõidelnud Milesimos, Lodi juures, Austerlitzis, Leipzigis“.

„Ja kuidas oled elanud muidu?“

— „Ma pole kunagi puutunud ühtki naist, olen suur alkoholiwastane, pole eluilgi mänginud bridget ega baccarati ja olen igakord pärast lahingut läinud kohe woodisse“.

„Näete,“ pöördub Napoleon oma kaaslaste poole, „mu härrad, nii peab elama, siis saadakse wanaks!“

Edasi sammudes näeb aga Napoleon seal weel ühe wanema ja palju hallima sõduri. Ta astub ka selle juurde.

„Kui wana oled sa?“

— „57“.

„Ja kaua aega sõdur?“

— „Olen wõidelnud Jenas, Hispaanias, Andreas Hoferi wastu, Katzbachi juures, Beresina jõel“.

„Ja missugused olid su eluwiisid“?

„Ma olen elanud, nagu elumees, joonud, mänginud, prassinud“.

Nüüd pöördub Napoleon seda kuuldes jälle oma kaaslaste poole:

„Waadake nüüd uuesti, mu härrad — see on teine tee, kuidas saadakse wanaks!“

Inimene on tolmukübemekene.

Inimene, aatom ja ilmakehad.

Inimene on oma suuruse poolest tolmukübemekene looduses, ja seisab ennem lähemal aatomile kui suurele ilmakehale. Inimese keha arwatakse koosnewat umbes 1000 kwadriljonist (1.000.000.000.000.000.000.000.000.000) aatomist, kuid selleks, et saada ühe taewatähe suurust kokku, läheb tarwis 10.000 kwadriljoni inimest, ja selle juures saabuks taewatäht ainult keskmise suurusega.

Need arwud, mida siin ette tõime, on kokku wõetud inglise õpetlase Eddingtoni poolt. Sama õpetlane tõendab edasi, et udukogud, mis asuwad ilmaruumis, on niiwõrt hõredad, et nende aatomid wõiwad lennata otsesuunas terwe aasta, ilma et põrkaks kokku teise omasugusega. Udukogu, mis on sama ulatusega nagu meie maakera, wõib kokku suruda wäikesesse reisikohwrisse ja käeotsas ära kanda.

Maailma waneimad puulõiked.

Waneim puulõige, mille äratõmbed weel tuttawad, on pärit 15. aastasaja algupoolelt, millisest ajast peale puulõikamine õietl sai rahwalikuks kunstiks. Jõukamad kodanikud muretsesid endale puulõikeid, mille joonistuste teem oli enamasti usuline.

Aja jooksul rohkenes elukutseliste puulõikurite hulk, kuna ennem olid teinud puulõikamisega tegemist ainult mungad kloostrites. Hiljem tegati puusse ja trükiti sel kombel mängukaardid, wapid, monogrammid Ine. Kirik nõudis endale heameelega usulise sisuga puulõikeid, et pakkuda rahwale meelemiswääriet. Puulõiked, mida paigutati käsikirjade kaante sisepoolele, on kõigeparemini alal hoidunud meie päewini. Puulõikeid wärwiti ja ilustati käsitsi. Wärwilise puulõike leiutaja 16. aastasaja algul oli keegi saksla ne Hans Burkmeier.

Eilest tänaseni

Kodumaal:

— 3 jaanuaril, wabadussõja lõpupäewal, arwatakse wabadusristi kawalerid, arwult [illegible] inimest, wäeosade juures sõdurite toidusele, nii et nad wõiwad osa wõtta mälestusparaadidest.

— Ühenduse pidamine Tallinn—Helsingi liinil anti järgmiseks wiieks aastaks Soome õhusõiduühingule „Aerole“.

— Maailmakuulus balerim Anna Pawlowa saab loa Eestisse sõiduks ja esinemiseks ainult siis, kui ta esineb „Estonias“

— Wõrumaal on puhkenud sarlakitaud, peaasjalikult koolides. Palju õpilasi on juba taudi surnud. Osa koole on suletud.

— Tallinnas lõi potissepp Gustaw Arro seiwanoaga surnuks oma 38-a. poja Richardi. Tüli tekkis naiste pärast, sest isal oli noorem pruut kui pojal.

— Merel on tekkinud juba nii paks jää, et takistab laewade liikumist. Aurik „Pernau“ külmas jäässe ja oli paar päewa „teadmata kadunud“, kuni jäälõhkuja „Tasuja“ tõi ta wälja.

Maja taga:

— Prantsusmaa suure wäejuht marssal Joffre'i terwis ei parane, kardetakse, et ta sureb Ta walitt rcisest haigusest hoolimata kõrgemasse sõjanõukokku tagasi.

— Kreeka peaminister Venizelos on Poola pealinnas Warssawis külaskäigul. Tema reisi teatakse mõnelt poolt ühendusse nõukoguwastase bloki loomisega, kuid Venizelos eitab seda.

— Aurik „Oberoni“ õnnetuse ohwrite, nende hulgas ka eestlanna prl. Wäli laip, toodi Helsingi, kust eestlanna laip saadeti edasi Tallinna.

Kokaiini asemel kaeratangud.

Tallinna meeste sissekukkumine Riias.

Kaks Tallinna meest olid ju wel ette wõtnud reisi Riiga, et teha head äri. Gustaw Kuu ja Joh. Eek Riias olid ostnud oma teada tubli noosi kokaiini hästi odawa hinnaga. Operatsiooniks oli Eek Kuu kätte annud 742 latti. Tallinnas aga selgus, et Riias oli neile müüdud kokaiini asemel — „Knorr"-kaeratangu! Mehed nähtawasti olid suured wõhikud, kuna kaup ilusti oli pakitud „Knorri" etikettidega ilustatud tangukarpidesse.

Tallinnas Kuu ja Eek nähtawasti läksid riidu omawahel, kuna nad nüüd olid kohtus wastamisi. Nimelt süüdistas Eek Kuud, et wiimane on ära raisanud tema raha 742 latti. Kohtus E. seletab, et raha annud Riias Suworowi hotellis Kuu kätte, et see ostaks kingi. Kuu läinud ühes rahaga, ega olewat midagi ostnud. Kaebealune K. tunnistajate waral teeb selgeks, et tegemist oli kokaiini ostuga ja suure sissekukkumisega. Rahaomandamise fakt jääb kohtus tõestamatuks ning kohtunik mõistis K. õigeks.

Liikumise keerises.

Kardetawad kohad Tallinnas.

Liikumisõnnetuste mõttes on Tallinnas wäsja kujunenud omad kindlad rajoonid.

Kesklinnas ei ole raskeid õnnetusi

autodega ega jalakäijatega. Kuid seda rohkem on kergeid õnnetusi.

Kesklinnas mootorsõidukite liikumine on suur, samuti on palju jalakäijaid Kuid suurem osa peale- ja kinnijooksmisi jalakäijatele ja jalgratturitele on mitte autojuhtide, waid kannatanute eneste süü. Jalakäijad on liig ettewaatamatud ja tormawad ette sõidukitele. Loodetawasti parandab asja see, et kohus hakkab nüüd karistama ka jalakäijaid ja jalgrattureid, kui nad rikuwad liikumismäärusi ja liiguwad autode sõiduteel nii, nagu neile meeldib.

Autode wigastamisi

kokkupõrgetel on kesklinnas samuti palju. See juba tuleb autojuhtide ettewaatamatuse arwele. Kesklinnawatel ei wähendata sõidukiirusi, samuti ei hoita autopidureid korras.

Raskeid õnnetusi tuleb maanteede arwel.

Kõigil Tallinna sisse- ja wäljasõiduteedel, kus liigub Tallinna tulew maarahwas, leiab aset raskeid liikumisõnnetusi surmajuhtumistega, nagu G. Pärnu, Narwa ja Paldiski maanteel.

Autode häälsignaalide kiitmus.

Pealinna wastawates ametustes on kaalutud küsimust, millal wõiks meil keelata mootorsõidukite häälsignaalide (pasunate, sireenide) tarwitamist. Inimeste närwide hoidmiseks wõitlemas wiimasel ajal autosignaalide tarwitamisi. Ka Helsingis on keelatud tuututada autopasunat muidu, kui otsekohe wiga on ees.

Tallinnas ei saa keelata autode tuututamist enne, kui politsei on liikumise juhtimises jõudnud täiuslikkusele ja rahwas harjub liikuma nii, nagu seda nõuawad uueaja olud.

„Peata, waata ümber!"

Harilikke, tee kõrwale paigutatud hoiatusmärke ei panda tähele. Ameerikas on maanteedel kardetawate kohtade juures teele seatud kummiplakat silmapaistwa pealkirjaga: „Peata, waata ümber!" Seda otse sõiduteel olewat hoiatust näeb kindlasti iga autojuht.

Autoga sõidetakse hoiatusplakatist üle, kumm painub maha, kuid auto üle jõudes tõuseb jälle üles, et hoiatada järgmist sõitjat.

Pühadenaps läks kalliks.

Kui mehed pühade laupäewal leidsid salapiirituse.

Lugu ei puudu küll mitte jõulusüütust, waid oli juhtunud l. a. Lihawõtte pühade laupäewal. Piirivalwurile oli sadamas silma hakanud kaks töölist, kes kandsid mingit kompsu. Ta jälgis mehi, kuni wiimaks Kannatuslaotsa mäel nad kinni pidas. Läbiotsimisel selgus, et pakis oli 10-liitriline nõu wälismaa piiritusega. Mehed — Eduard Janson ja Wold. Säärits — seletasid, et leidnud piiritusenõu Läänemerelt mereh laude wahelt ja tahtsid selle siin pühadenapsina ära tarwitada.

Piirivalwurid läksid peale seda läänemerele ja ka nemad leidsid sealt, kuid mitte merest, waid laudadelt plangu äärest 5 plekknõu piiritusega. Jansoni ja Sääritsat süüdistati salakauba maale toomises ja tollinõukogu määras neile kokku 200 kr. trahwi. Et mehed trahwi ära ei maksnud, läks asi kohtusse. Kohtus kaebealused seletasid jälle, et leidsid õnnelikult pühadenapsi. Kuid ka salakauba hoidmine ja warjamine on karistataw. Kohtunik määras meestele uuesti 200 kr. trahwi ühiswastutusel ehk mittemaksmisel 2 kuud aresti mõlemale. 6 plekknõu ühes piiritusega konfiskeeritakse kui salakaup.

Protsess kahe krooni pärast.

„Sossisepad" kohtuskäijate peres.

Tallinna 1. jsk. rahukohtusse oli Jakob Schinman annud tsiwiilnõude palwe Tõnis Luhakoderi wastu. Summa, mida kohus pidi wiimaselt wälja mõistma, oli terwelt 2 kr. 25 senti. Kuid selle nõude pärast tuli kohtuakt kokku seada, kohtukutsed saata jne. Lõpuks nõudja asjaarutamise päewal ootas kohtus pool tundi, enne kui asi ette tuli. Ja siis selgus, et Luhakoder oli nõutud summa ühes protsentidega, kokku 2 kr. 80 senti kohtu depositi sisse maksnud. Kohus muidugi otsustas raha nõudjale wälja maksta.

Kohtunikud kurdawad järjest kaswawa töörohkuse üle. See on ju loomulik, kuna iga pisemagi asja pärast minnakse kohtusse.

Muidugi Ameerika!

Omapärane reklaam jõuluajutusele.

Kansas City warimusik Mac Pherson murdis kaua pead oma jõuluajutuse üle. Jutlus pidi olema huwitaw ja meelitama rahwast suurde kirikusse, jättes Mac Phersonist maha peritlaamate kauguele kõik wõistlejad. On ju teada, et Põhja-Ameerika ühisriikides — „Jumala pärismaal", nagu jänkeed armastawad heameelega nimetada oma kodumaad, — on ka kiriklik tegewus, nagu kõik muugi, ainult reklaam ja äri asi.

Mac Pherson mõtles kaua, kuidas teha head reklaami oma jõuluajutusele, ja wiimati tuli ta peale jumalik idee. Ta paigutas kõige loetawamasse kohalikku lehte järgmise suure kuulutuse:

„Tähelepanu! Kõik armsad kodanikud Kansas Citys kuulewad teisipäewal 24. detsembril kell 8 õhtul Mac Phersoni jõulujutlust. Mac Pherson kõneleb järgmistel teemidel:

1. Kui tugew oli walguse jõud, mida ilmutasid taewawäed karjastele Petlemma wäljal?

2. Milliseid olid lauluwiisid, mida laulsid inglid püha Jõuluööse lauluks?

3. Millise teelmise kiirusega ruttasid karjased wäljalt Petlemma?

4. Mispärast reisisid kolme hommikumaa targa asemel kaks walget meest ühes koos neegriga?

Veel täna

telli

„Waba Maa'd" 1. jaan.

Tellimisi wõtawad wastu kõik postiasutused.

Tallinna turg.

Uue aasta esimesel turupäewal

oli tegewus koguni waikne. Kaugemalt turuliimmeied oma põllusaadustega puudusid täielikult, ilmunud olid ainult mõnikümmend wahelkauplejat.

Lihahindades wõis, wõrreldes eelnenud hindadega, wähest tõusu märgata.

Kanamune oli wiimelgi ja maksid suuruse järele 15—22 senti paar.

Kalaturul oli samuti wähe kauba ja seegi warem püütud kala, kuna täiesti wärske pea puudus. Wärskest räimedest nõuti 33—35 senti kilost, kuna kilusid ei olnudki.

Ounaturg oli samuti wäga hõre, nähtawasti hakkawad õunad üldse wähemaks jääma.

Ka ostjad puudusid turult, leidus ainult mõned üksikud. See on pealepühade esimestel päewadel harilik nähe, kuna siis elatakse pühadeks walmistatud toitude ülejääkidest.

Peatuge hetkeks!

Waherahu aastapäewal 3. jaanuaril on 2 minutit pühendatud wabadussõjas langenutele. Kell 10.30 min. enne lõunat peatub üle riigi töö ja liikumine kaheks minutiks.

Tallinnas Wabadusplatsil peetakse samal ajal leinaparaad kaitsewäe ja kaitseliidu osawõttel. Mälestamise- ja leinaminutid algawad kolme kahurpauguga ja kirikukellade helistamisega.

Kaubitsemine salapiiritusega wäheneb.

Emalaewad talikorteris, raud jääs.

Piirivalwest kuuleme, et kaubitsemine salapiiritusega on wiimasel ajal waibunud. Paljud emalaewad on merel tegewuse lõpetanud ning talikorterisse sõitnud. Tallinna sadamas seisid pühade eel kaks laewa „Mars" ja „Duben", mis hiljuti merelt tulid. Üksikud laewad seisawad endiselt Arensgrundi juures ning likwideeriwad reste.

Piirituse maaletoomiseks teeb takistusi ka kinnikülmanud raud. Paadiaa ei pääse hästi merele ega sealt kaju tagasi.

Kaks last auto all.

Juht oli joobnud.

1. jaanuaril keskpäewal jäid Nõmmel, G. Pärnu maanteel politseijaoskonna uksi ees auto nr. 1015 alla kaks last. Autojuht Wiktor Peamel oli joobnud, ta wõeti autolt maha ja paigutati politseiarestimajja.

Allajäänud, kellest üks oli kohaliku ehitusmeistri Armee laps, sõitsid tänawal kelguga. Äkki kihutas neile seljatagant peale auto nr. 1015. See jooksis kelgule otsa ja paiskas kelgu koos lastega ümberkuuti. Mõlemad lapsed said põrutada.

Autojuhid ja nende „kunded".

Uus aasta algas kelmustega.

Autojuht Eugen Beekman tuli politseisse ja kaebas, et 1. jaanuaril kell 8.30 min. istunud kohwik „Marcelle'i" ees tema autosse Wäike Pärnu mnt. nr. 14—3 elaw Juhan Koit ja lasknud end linnas ringi sõidutada. Kui „härra" lõpuks käskinud Raekojaplatsil peatada, näidanud taksomeeter 5 krooni 10 senti. Koit põgenenud, jättes raha maksmata. Kohwik „Astoriast" saanud autojuht „jänese" kätte. Kohale kutsutud politseikordnik wiis Koidu, kes oli joobnud, arestimajja. Autojuht süüdistab teda petmises.

Daamid tegid pika lõbusõidu...

Autojuht August Siik teatas politseile järgmisest loost: pritsimaja ees istus tema autosse kaks naisisikut. Sõideti Kooli ja sealt Suurtüki tänawale. Sealt sõideti Estonia puiesteele, siis Kooli tänawale. Pelgulinna ja uuesti kesklinna. Wiru tänawal daamid läksid maha, jättes sõiduarwe, 9 krooni, maksmata. Hiljem läks autojuhil korda teha kindlaks, et üks sõitjatest oli Kloostri-Kooli tän. nr. 7—3 elaw Elfriede Sahari. Autojuht süüdistab teda petmises.

Wahest põgeneb ka autojuht.

U. Sadama tän. nr. 15 elaw 25-a. meremees Felix Naagel kaebab politseile, et ta on saanud kahju autojuhi läbi. Uue aasta ööl kella 2 ajal istunud ta U. Sadama tän. autosse ja käskinud end sõidutada Müürimahe tänawale. Mis ta sinna läks, sellest waikib ajalugu. Sõiduarwe olnud 1 kroon 80 senti. Ta annud autojuhile 10-kroonise, kuid autojuht annud tagasi nii kui 5-kroonisest. Kui ta tahtnud autojuhti wiia politseisse, põgenenud see arestimaja eest kaeit ära. Auto number olnud kas 292 wõi 382 ja juht kõnelenud wene murrakuga wigaselt eestikeelt.

Mis weel juhtus.

Pühkmekast tules. 1. jaanuaril süttis Tallinnas, Kadrioru puiesteel nr. 3 maja õuel pühkmekast põlema. Tuli läks lahti tuhast, mis kustutud üsna põhe kasti heideti ja seal hõõguma hakkas.

Keelatud päew. Restoraan „Tartu" omanikku ja restoraan „Autojuhtide klubi" einelauaribaja peale tehti protokoll kauplemise pärast uue aasta esimesel päewal.

Jäi auto alla. Uue-aasta esimesel päewal jäi Wene turul auto alla ja sai peasi wigastada Tallinnas, Hollandi tän. nr. 1 elutsew Pauline Lõiwe, 38 aastat wana. Ta toimetati haigemajja. Liiba süüdistab autojuhti ettewaatamata sõidus.

Warastati. Hildegard Teetsowil Pikal tän. nr. 36 pööningult 3 palitut 50 krooni wäärtuses. Roosile Butamanil Wabriku tän. kino „Skala" käekott rahaga 27 krooni 40 senti wäärtuses. Aliide Kolal Kullowiuse tän. nr. 14 majas korterist kaualt ure 10 krooni wäärtuses. Saku õlletoo autolt lõõbi üle 3 pudelit õlut 75 senti wäärtuses.

„Sõda on otsas, poisid!".

Mida pani tähele prantsuse wedurijuht.

Prantsuse wedurijuht Gourdonil on see au, et teda peetaks ajalooliseks isikuks, sest ta juhtis 1918. a. nowembris rongi, milles sõlmiti maailmasõja relwade rahu. 7. nowembril pärast lõunat, jutustab ta, sain käsu minna La Chapelle'i depoosse, kus minult nõuti esmalt suurt waikimist ja öeldi mulle ja mu kaaslastele, et meile saadetakse igapäew telegraafiteel teateid meie perekondadest. Siis tehti mulle ülesandeks sõita Landyssse, kus kinnitati weduri külge üks esimese ja teise klassi wagun, salongwagun ja kaubawagun.

Sõitsime Chantillysse, kus meid ootas ees uus käsk minna Senlis'sse, s. o wäerde peakorterisse. Marssal Foch, kindral Weygand ja mõned ohwitserid astusid wagunitesse. Siis alles mõistsime, mis oli lahti.

Meile anti käsk minna Compiegnesse, ja sealt kõrwalrööbastele metsa lähedale, kus peatusime. Järgmisel hommikul seisis meie kõrwal weel üks teine rong, mille akende eesriided olid alla lastud. Rongilt lugesin harilikku pealkirja: „Kiirrong Itaaliasse". See oli aga rong, millega olid kohale sõitnud saksa saadikud. 8. nowembri hommikul kell 10 lahkusid sakslaste esindajad oma wagunitest. Erzberger kandis musta kalukmantlit, kindral v. Winterfeldil oli rinnas rist. Kindral koputas marssal Fochi waguni külge, kuna wagun awati.

Sakslased tulid tagasi alles kell 3/4 2. Kindral Winterfeld oli wäga ärritunud, teised sakslased läksid norus peadega. Kestis weel mõned päewad endine teadmatus, kus aga said sakslased Berliinist käsu kirjutada alla relwade rahu. Wiimaks, kui rahu oli allakirjutatud, tuli marssal Foch 11. nowembril kell 9 hommikul oma wagunist wälja, öeldes ümberseisjatele: „Sõda on otsas, poisid!" Rong ehiti lippudega, teekond tagasi oli meie wõidusõit.

„Rahwalehe"
tellimisi ja kuulutusi
võtab vastu
K.-ü. „RAHVAÜLIKOOL'i"
raamatukauplus,

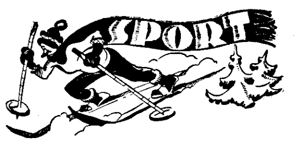

Jääpallihooaeg awati.

Esimene jääpalliwõistlus 1. jaanuaril. „Kalew" — ÜENÜTO 10:1.

Tänawuse jääspordi hooaja awamine sündis 1. jaanuaril poolsalajaselt „Kalewi" jääwäljal peetud jääpalliwõistluse näol wälja peremehe ja ÜENÜTO meeskondade wahel. „Kalewile" sel wõistlusel näis liurauad ja jääwäli olewat kodused, nagu oleks meil talwet olnud juba kes teab kui kaua. ÜENÜTO poisid wõistluse alul olid sõidus kohmetud.

Esimesel poolajal „Kalewi" mehed (enamasti Jõers ja Koowit) lõid 7 wärawat nulli wastu. Teisel poolajal mäng muutus tasawägiseks ja korralikumaks, kuna ÜENÜTO on parandanud oma nõrku punkte. „Kalew" lööb weel kolm wärawat, jääb wastu lõpu eel ühe. Seega esimese jääpalliwõistluse tulemus 10:1, kusjuures kaks wärawat kindlasti olid offsaidist. Kalew esines koosseisus: Rauk; Nelisnoi-Sauer; Hahnberg-Koort-Rio; Estam-Triumf-Koowit-Jõers-Uukiwi. ÜENÜTO: Ilwes; Randmer-Koni; Beil-Ellman-Enden (Kutshewski); Raja-Kurtman-Treiman-Roots-Tshutshelow. Kolmeluninga päewal on ÜENÜTO-l wõistlus „Spordiga".

Käsipalli uudiseid.

Eswõistluste ragin algab üle maa.

Käsipalli eswõistluste eelring peetakse meil ringkondade wiisi, kuna ringkondade meistrid kohtawad omawahel Eesti meistri nimele. Tallinna ringkonnas kui kõige juuremas, alustati ringkonna wõistlustega nowembris, kuna teistes ringkondades wõistlusi peetakse jaanuarikuu jooksul. 1. weebruariks peawad selgunud ringkondade meistrid, mille järele siis need kohtawad omawahel. Wiimasel käsipalliliidu juhatuse koosolekul määrati Lõuna-Eesti ringkonna eswõistluste korraldajaks Tartu NMKÜ. L.-E. ringkonnas esineb neli seltsi — Tartu Kalew ja NMKÜ, EASK ja Walga NMKÜ, kokku 8 mees- ja 3 naiskonnaga. Põhja-Eesti ringkonnas senistele riwaalidele „Astrale" ja kaitseliidule tuli juure Narwa „Wõitleja", kõigil neil on wõrk- ja korwpallis mees- ja naiskonnad. Kesk-Eestit esindawad Pärnu seltsid „Waprus" ja „Terwis" mees- ja naiskondadega.

Tallinna ringk. eswõistlusi pikendab maawõistlus Lätiga ja Riia NMKÜ külaskäik Tallinna 17.—18. skp. Esimene eswõistlusõhtu Tallinnas on uuel aastal, laupäewal 10. jaanuaril, mil esinewad Kalew, NMKÜ, Russ ja ESS korwpallis ja Kalew-ÜENÜTO meeste ning ÜENÜTO-ESS naiste wõrkpallis.

Samal ajal „Kalewi" naiskond wõistleb Riias.

Toetusi spordiliitudele.

Kultuurkapitali kehakultuuri sihtkapitali wiimasel summade jagamisel andis spordi-keskliidu kaudu eriliitudele kokku 1800 krooni. Selle summa jagas keskliit järgmiselt: Ekraweliidule 300, talweliidule 200, jalgpalliidule 100, käsipalliliidule 100 krooni, kergliidule 150 kr. Keskliidu kaudu kulutatakse sellest weel spordinõukogu liikmete sõidurahadena 200 kr., põhikirjade jm. trükkimiseks 250 kr. ning „Spordilehe" end. wõlgade katteks 500 krooni, mis läheb „Päewalehe" trükikojale.

Tegelikult jääb aga jalgpalliliit toetusest ilma, kuna tal keskliidule just sama suur summa — 100 kr. — wõlga, mis peetakse nüüd kinni. Samuti kaetakse toetusest Ekraweliidu 150-krooniline wõlg keskliidule.

Erapooletu sport.

Spordi suure edu wiimastel aastatel on põhjustanud just see, et sport on erapooletu, ta ei tunnusta rahwusi, poliitikat ega rassisuhkeid. Kuid sellest erapooletusest aga saawad aru sakslased, kes peawad endid Euroopa eesrindlikumaks spordirahwaks, selleks paar alljärgnewat näidet:

Saksa Wesispordiliidu esimees dr. Gellow nõuab ühes ajalehekirjutuses spordiseltsidele rahwussotsialistlikke juhatusi. See soow ei täitunud aga, kuna ta leidis niipalju opositsiooni, et dr. Gellowil tuli liidu esimehe kohalt lahkuda. Brandenburgi jalgpalliseltside liit, kel pidi olema jõululaupäewal wõistlus Krakowiga, ütles wõistluse ära, põhjendades kindlalt, et nemad ei mängi poolakatega.

Põhja-Saksa spordiliidust suspendeeriti wõlja rahwusmängijad (jalgpallimehed) Czepan ja Sugorra, põhjendades, et nad on rahwuselt poolakad. Sama liit keelas ühele oma liikmele ära kutsuda külla ja wõtta wastu tšehhi jalgpallimeeskonda Slawiat. Kesk-Saksa spordiliidu häälekandja soowitab awalikult kõigile seltsidele, „liwirderida" oma liikmete hulgast kõik mitte-sakslased.

Neist näidetest jätkub.

Iluuisutamine ei ärata huwi.

Jõulu eel korraldati Berliini spordipalees Saksa eswõistlusi iluuisutamises 1930 aasta meistri nimele. Waatamata sellele, et wõistlusi oli tublisti reklaamitud, ei olnud pealtwaatajaid enam kui paarkümmend, mis näitab, et ka Saksas iluuisutamine koguni suurt populaarsust ei oma. Wiini lehed toowad sel puhul kommentaare, et tegelik spordipublik iluuisutamisest ei hooli tema liigse kauguse tõttu meetrite ja sekunditega arwestatawast spordist. „Iluuisutamisel on spordiga sama palju ühist, kui kunstiaamulgi," ütlewad nad.

Nim. Saksa eswõistlustel tuli mees-üksiksõidus meistriks Bayer, kes on elukutselt postiametnik. Daamide üksiksõidu wõitis prl. Febbe ja paarissõidu abielupaar Gaste. Tagajärjed olid üldiselt weidi wähemad, kui kesipärased.

Maaseltsid talwel.

Konkurents tuleb luua kunstlikult.

Maal on sportlik tegewus, niihästi indiwiduaalne kui ka kollektiiwne, tundumalt piiratud, kui wõrrelda linnaga. Juba eeskätt abinõude puudus on see, mis ei lase maasportlastel areneda nii, nagu nad seda wõib olla ise soowiksid. Suwel ei ole see wahe linna- ja maaseltsi wahel weel nii wäga tuntaw, eriti siis, kui ka maal on midagi spordiwälja taolist. Kuid eriti just talw on see aastaaeg, mil maasportlane on sageli sunnitud katkestama oma töö kehaarendamise alal. Ei suuda ju kohalik spordiselts pakkuda pea midagi nimetamiswäärset siseshooajal ja sageli on ka talwise wälispordi harrastamine takistatud. Nii näiteks ei saa uisutamine kui spordiala maaolude kohaselt üldse kõne allagi tulla, sest loomulikke liuwälju on wõrdlemisi wähe ja kunstlikku ei ole tasuw ehitada juba puht-majanduslikel kaalutlustel. Nii wõiks ainult suusatamine olla see spordiala, mis mahutaks endas maaoludes peaaegu kogu mõiste „talwesport".

Mis puutub aga saalisporti, siis jäävad kõrwale kõik, niihästi käsipall kui ka muud temasarnased. Isegi wõimlemine ei ole igal pool teostataw, juba ruumipuudusel ja teiseks ei suudeta ainult wõimlemisega hoida koos sportlasi. Nii ongi maadlus kujunenud meie maaseltside talwise saalihooaja täiteks. Maadlusmatt on peaaegu igal maaseltsil ja et wähe leiduks harrastajaid, selle puuduse üle ka kaewata ei saa.

Seda enam aga tuleks pühenduda wälisspordile. Maadlus pole igale, liiategi weel maal, kus sageli puuduwad asjatundlikud õpetajad ja selle tagajärjel matile satuwad ka üsna noorukesed, kes sel moel enam oma terwist rikuwad, kui kasu saawad.

Rõõmustawal kombel on kaitseliit wõtnud oma kohuseks propageerida maal suusatamist ja sisesporti. See toob kahtlemata wärskust ja elu meie maaseltside tegewusse, sest koosneb ju enamik spordiseltside liikmeid ikkagi kaitseliitlastest. Kahjuks on meil aga korduwalt ilmsiks tulnud näha, et instruktorist on ainult selleks korraks, kui ta seltsis kursust annab. Käiakse kursusel ja tundides küll, kuid kui õpetaja on läinud, soikub asi jälle nagu iseenesest. Peamiseks põhjuseks sellisele nähtele on asjaolu, et üksikutes maaseltsides puudub see wirgutaw ja edasipüüdmisele õhutaw tegur — wõistlus, konkurents, mis nii tugew on linna õhustikus, kus sportlasi ja seltse palju ühes koos. Sarnane konkurents tuleb maaseltsidel luua kunstlikult. Eeskujuks wõiks meile siin olla umbes sarnane süsteem, mis on maksew jaapani spordiseltsides. Seal on igas linnas ainult üks spordiselts, nii et konkurentsi kitsamas ulatuses, s. o. seltsidewahelist, ei ole. Kuid iga selts on organiseeritud nii, et tegewus seal on ka kõige wäiksemas osas juhitud lakkamatust konkurentsist.

Nimelt on kogu selts jaotatud gruppidesse, kellest igal grupil on oma kindlaks määratud ja üleriiklikult maksawad normid, millised tuletawad meelde teatawal määral meie spordimärgi norme. Iga grupp (klass) omab teatawa kindla wärwilise rinnamärgi. Nooremast grupist wanemasse pääseb waid siis, kui kõik wanema grupi nõudmistes ettenähtud normid ületatud. Samuti igas grupis endas on kõik liikmed tugewusjärjekorras, milline järjestus alataja muutub wäljakutsewõistluste alusel.

Kuigi meil kõik see on sellel kujul raske wiia läbi, peaks nende kogemuste põhjal siiski midagi teha suudetama. Kui iga selts korraldaks kas wõi katseks oma liikmete jaotamise gruppidesse, siis selguks ka meil sarnase kunstliku konkurentsiloomise hüwed ja wõib-olla on see alguseks uuele aegjärgule meie spordi arengus eriti maal, kus üksikud seltsid on kaugustega eraldatud wäliskonkurentidest.

Eesti 1930 aastat tagasi.

Ei olnud põllumajanduslik riik, waid ürgrahwas Kaasani juures. — Praeguse kodumaa tolleaegne nägu. — Millal oli aasta 1.

525 aastat, mis leiti tagantjärele.

Üks iseenesest absurdne anekdoot käib nii: kord astus Makedoonia Aleksandri telki üks ta sõdur ja ütles: „Suur walitseja, luba mul jõuluks koju minna oma naist waatama“.

Aleksander wihastas ja käriis sõduri peale: „Mis rumalusi sa, lambapea, kõneled, kui me ometi elame 350 aastat enne Kristuse sündimist“.

Aleksander Suur ega ta sõdur tõepoolest ei wõinud midagi teada ei jõuludest ega Kristusest, aga ometi me nüüd teame, et too sõjakas makedoonlane elas 356—323 a. enne Kr.

Samuti me ajaloost tunneme, et näit. Weesuwi hirmus tulepurskamine, mis häwitas Pompej ja Herkulanumi linnad, oli 79. aastal p. Kr. Nii kirjutatakse nüüd ja loetakse ajaloost. On aga hoopis teine küsimus, kas tähendatud sündmuste ajal tunti neidsamu aastaarwe, milledega neid seotakse nüüd. Ja kas oli kunagi aeg, mil kirjutati:

meie elame esimesel aastal pärast Kristuse sündimist.

Teoreetiliselt need aastaarwud tagant järele on olemas, aga igatahes ükski Kristuse sündimise ajal elanud inimene ei teadnud midagi sellest, et nüüd algas aasta 1.

Psühholoogiliselt on see täiesti arusaadaw, sest teatawa sündmuse suurus leiab hinnangu alles aegade kestel ja Petlemma laut isegi ägedamad kunastaja ootajad ei osanud silmapilkselt wõtta ajaarwamise aluseks.

Niisama nagu muhameedlastele nende prohweti põgenemine Mekkast Medinasse alles palju hiljem sai sündmuseks, millest hakati lugema aastaid.

Juudid loewad oma ajaarwamist maailma loomisest, aga waewalt wana Aadam, kui ta oligi juut, kohe peale moondumist porikamakast elawaks inimeseks, hakkas kalendrit tegema ja kirjutas:

aastal 1 pärast maailma loomist.

Wanemal ajal ajaarwamisel polnud mingit ühtlast alust. Juudid lugesid oma aega kord Egiptusest wäljarändamisest, kord wõttes lähtepunktiks mõne teise suurema sündmuse. Roomlastel algas uus ajaarwamine iga uue keisriga. Ka peale Kristuse sündi ligi 1000 aasta kestel isegi kristlastel polnud mingit ühist ajaarwamist: erimaadel asuwad ristiusulised lugesid oma aastaid kohaliste suursündmuste järgi, nagu praegu meiegi maarahwas möödab aega: 10 päewa peale uut aastat jne.

Aluse nüüdsele, n. n. kristlikule ajaarwamisele pani Rooma abt Dionysius, kes andmete põhjal wälja arwates Kristuse sündimise aega, leidis, et sellest sündmusest oli möödunud parajasti 525 aastat, ja

esiwest korda kirjutati siis uue ajaarwamise järgi: 525 aastat pärast Kristust.

Uus ajaarwamise alus leidis poolehoidu kõigis kristlikes maades ja kanti laiali ühes ristiusu lewinemisega, kuid Saksa- ja Prantsusmaal see pääsis makswusele alles 10. sajandil ja Wenemaal kuni Peeter Suureni loeti aastaid maailma loomisest alates. Nii algas nüüdne ajaarwamine tegelikult 525. aastal, kuna aastad 1, 2 jne., samuti aastaarwud enne Kristust, saawutati wäljaarwamiste teel tagant järgi ja on seega puhtteoreetilised. Ajaloolastel kulus palju waewa, et mitmekesiseid wanu ajaarwamisi kõlastada praegusega. Muiduai, kristlik ajaarwamine pole praegugi weel ülemaailmline.

Samasugune segadus nagu ajaarwamises, walitses kalendris, s. o. aasta alguses. Praegu meile on enesestki mõistetaw, et uus aasta algab 1. jaanuarist, aga weel 16. sajandil meile tuli uus aasta lihawõtte pühadega (nagu nähtub Läti Hindreku kroonikast); mõned maad lugesid uue aasta alguseks 25. märtsi, teised 25. detsembrit, s. o. 1. jõulupüha. Kõige ebapraktilisem oli lihawõtte aasta, sest nende

pühade liikumise tõttu uus aasta igakord algas isesugusel ajal.

Alles 16. sajandil jäi Euroopa lõpulikult 1. jaanuari kui uue aasta alguspäewa juurde, nagu see oli kombeks juba roomlastel. Kristlastele see oli wastuwõetaw sellepoolest, et 1. jaanuari peeti Kristuse ümberlõikamise päewaks.

Kui nüüd tegelikult olematu aasta 1 teoreetiliselt siiski leidub ajaloos, siis wõiksime küsida, missugune nägi oma maailm meie ajaarwamise esimesel aastal, s. o. ajal, mil maailma loomisest oli möödas 4714 aastat?

On tuntaw, et tolleaegne tuntud maailm piirdus Rooma riigiga:

hiiglane Hispaaniast Kaspia mereni, Aafrika rannast Põhja mereni.

Udusena tunti ka Indiat ja hiiglamüüriga piiratud Hiinat. Mis üle selle, see asus weel wäljaspool ajalugu, hämaruses.

Selles hämaruses wiibisid ka praegused Läänemere maad ja weel wähem on teateid sellest, missugustes olukorras ja kus asusid eestlaste esiwanemad Kristuse sündimise ajal.

Kindlasti mitte praegustes asukohas, sest Läänemere kaldaid nägid nad alles 100—700 a. p. Kr. Aga kahtlemata olid nad meie ajaarwamise algul juba nihkumas praeguse kodumaa poole ja uurijate arwates Kristuse sündimise ajal asusid

Wolga mail, umbes praeguse Kaasani ümbruses.

Meie ei saa wist palju kiidelda oma esiwanemate tolleaegse seisukorraga: nüüdse arusaamise järele weel täiesti metslaste kari, kes Aasiast pealetungiwate hunnide tõttu oli alatasa mures elukoha pärast. Et „Eesti on põllumajanduslik maa“, sellest polnud tol ajal kuulnugi, kuna põlluharimist tookordsed eestlased weel ei tunnud, aga kanged jahimehed ja kalurid olid nad kindlasti, milleks oli ka toredaid wõimalusi Wolga jõel ja metsades.

Nii nad seal elasid, kattes endid elajate nahkadega ja otsides kurja ilma eest warju maiaehitistes wõi algelistes onnides,

need olid eestlased 1930. aasta eest.

Aga liig palju meil nende pärast siiski ei tule häbeneda: nad elasid rauaajajärgus ja oskasid seppadena teha rauast jahiriistu ning tundsid ka pronksi ja hõbedat — metalliriikad Uurali mäed olid ju lähedal.

Meie praeguse kodumaa nägu Kristuse sündimise paiku geograafiliselt oli umbes samane kui praegu. Ainult meri ulatas kaugemale, ujutades üle praeguseid ranna madalmaid ja loksudes wihaselt wastu Lasnamäe paekallast ja Toompea kaljuseina. Praegused tuntumad jõed jooksid samas suunas, ainult järwi oli rohkem. Nüüdne Läänemaa ja Pärnumaa oli üksainus tihe mets ja raba, kus ei leitud inimesejälgi.

Metsades elasid muude loomade kõrwal põhjapõder, metssiga ja metshärg.

Inimestega asustatud olid praegused Wiljandi-, Harju- ja Wirumaa. Tolleaegseteks meie maa elanikeks peeti gootlasi, kes siis olid juba rauaajajärgus, s. t. tundsid rauda tarbeainena.

Kõrwuti nendega pidid elama madalama arenguga, kiwiaja inimesed. Ei üks ega teine tunnud põllutööd, püüdsid kalu ja pidasid jahti ja riietusid soolikate ja soontega kokkuõmmeldud loomanahkadesse; põletasid oma surnud tuhaks ja matsid kiwikalmudesse. Aga uhkust oskasid taga ajada ja

kandsid ehetena kaelas rebaste ja huntide hambaid.

Mis küll oleks, kui me tänapäew säärast kohtaksime Wiru tänawal!

Aga weel kummalisem rahwas elas praegustes Soomes: roomlane Tacitus ütleb nendest, et nad elanud puutüwedes, söönud rohtu ja olnud sealjuures wäga rahul ja õnnelikud.

Aga nii metsikud, kui meie maa elanikud Kristuse ajal ka olid, nad seisid läbikäimises roomlastega, nagu tõendawad rooma rahade leiud. — Ajajooksul lahkus siit see rahwas, andes ruumi meie esiwanematele, kes aga rööwikku ajaloo walgusse astusid alles raudrüütlite tulekuga.

Ärge jätke

„Rahvalehe“ tellimist homse päeva peale.

Ameerika presidendi juuksed.

Kobanikud ihkawad neid mälestuseks.

Washingtonis tuleb igapäew Walgesse Majja wirn igasuguseid ametlike dokumente ja erakirju, mis sisaldawad sageli palweid, mida walitsusel wõimatu on täita.

Wäga paljudes kirjades palutakse presidendilt, et ta kingiks kirja kirjutajale mälestuseks oma juuksetuka, mida mõeldakse enamasti kas kanda talismanina wõi kõrge hinnaga ära müüa daamide heategewa komitee poolt korraldatud oksjonil. Iseäranis rohkelt saab Ameerika president sellaseid palweid oma esimesel ametisolemise aastal. Kui president täidaks kõik need palwed, hiilgaks ta pea muidugi warsti nagu biljardikuul.

Häwitatud filmiparadiis.

Malibou Beach oli seni Hollywoodi filmikuulsuste elukohaks. See oli kauneimaid maakohti looduse poolt rikkalikult õnnistatud Kalifornias. Kilomeetrite pikkuselt oli siin uhkeid suwilaid roheliste palmide all, suurepäraseid aedu, kus maailma osawaimad aednikud aitasid weelgi suurendada loodusilu.

Nüüd see maapealne paradiis kujutab endast kurba pilti. Suwilatest, kus elasid filmikuulsused, on püsti jäänud ainult waremed, palmid ja aiad on häwinenud. Sest hiljuti pääses Malibou Beachis lahti hiigelkahjutuli, mis häwitas selle filmikoloonia täielikult.

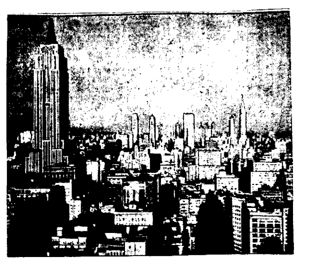

Maailma kõrgeim maja walmis.

New Yorgis sai walmis pilwelõhkuja, mis oma kõrgusega ületab kõik seniseid ehitused maakeral. See on „Empire State Building“, mille kõrgus on 303 meetrit, seega 3 meetrit kõrgem kui prantslaste au ja uhkus, Eiffeli torn Pariisis ja seni kõrgeim pilwelõhkuja, Chrysleri-maja New Yorgis.

Meie pildil wasakul „Empire State Building“, ameeriklaste rekordmaja, tagaplaanil wasakul senine kõrgeim pilwelõhkuja, Chrysleri maja.

Maailm tööpuuduses.

Töötatööliste arw Euroopas ja Ameerikas.

Kogu maailmas on praegu töötuid 15 — 18 miljoni ümber. Wäga tugew on tööpuudus Saksamaal, kus oli nowembri lõpul 3,76 miljonit töötatöölist, kuna on karta, et nende arw wõib 1931. a. weebruaris ulatuda juba kuni 4½ miljonini.

*

P.-Ameerika Ühisriigid on maa, kus seniajani ei tunta weel mingit kindlustamist tööpuuduse wastu ega pole ka wastawaid toetusorganisatsioone. Töötatööliste arw on seal praegu umbes 6 miljoni ümber. Tööpuudus näib weel minewat ühtelugu terawamaks.

*

Suur-Britannias ja Põhja-Iirimaal oli töötuid 1930. a. oktoobri lõpus 2,32 miljonit; wõrreldes eelmise aasta samade kuudega, on töötatöölisi juurde tulnud 1,1 miljonit. Praegu on tööta 16,7 % töölisi, kuna eelmisel aastal tegi tööpuudus wälja ainult 10,3 prots.

*

Itaalias on Mussolini wõtnud tarwitusele kõik wõimalikud abinõud tööpuuduse wastu, kuid 38,7-miljonilise rahwaarwu juures on Itaalias siiski pool miljonit töötut.

*

Nõukogude Wene ametlikud andmed ei kõnele enam tööpuudusest, kuid sealne olukord ei luba arwata, et punariigi tööstuse seisukorra peale tuleks waadata optimistlikult.

*

Austrias, kus on 6½ miljonit elanikke, on töötuid 200.000. Weidi parem on olukord Poolas, kus on rahwast 27,19 miljonit ja 165.000 inimest tööta. Tshehoslowakias oli möödunud septembri lõpus 100.000 töötatöölist. Ungaris on 25.000 töötatöölist, kuna rahwa üldarw on summarguselt 7,98 miljonit.

*

Siiski on Euroopas weel mõned üksikud oaasid wõrdlemisi rahuldawa majandusliku seisukorraga. Taanis on seisukord praeguse aja kohta isegi wäga hea, töötuid on ainult 10 protsenti. Kapitalijõulisel Prantsusmaal on praegu üldse ainult 16.061 töötatöölist, nii ei ole tööpuudus seal weel nimetamiswäärnegi. Sama lugu on ka Shweitsis, millist maad peetakse Euroopa kapitali Eldorodoks juba ammust ajast; Shweitsis on 3,98 miljonit elanikke ja kõigest 12.000 töötatöölist. Rootsis ja Norras on tööpuudus wõrdlemisi wäike.

Eestis oli 1930. a. detsembri alul 5390 töötut, mis waewalt 1¼-miljonilise rahwaarwu juures on wõrdlemisi suur protsent.

Habemeajamise masin.

Chicago wiimane uudis.

Chicagos tehti huwitawaid katseid habemeajamise automaadiga, mis teeb oma töö ära wäheste minutite jooksul, wõides oma töötamiswajaid seebiwahuga ja hõõrudes kõik ta habemekarwad iseäralise kreemi abil. Automaadil on neljanurgelise kabiini kuju, mille keskpaigas on harilik habemeajamise tool, millele istutakse, lastes pead langeda seks määratud pehmele toetuskohale. Nüüd tulewad nähtawale kaks automaatkäewart, mis määriwad seebiga sisse näo alumise osa. Tooli istuja wõib ise reguleerida nende „käte“ liikumise kiirust ja suunda. Kui kuskil tohib seebiwaht jääda näonahale — näitab eriline walgussignaal. Waht sisaldab ühtlasi kreemi, mis wõtab maha habeme 2—2½ minuti jooksul. Pärast seda wõtab automaat ette näo pesemise ja kuiwatab teda sooja õhuga. Pesemise kiirused ja „käte“ pealmisi on wahetatawad iga korda tarwitamise järgi.

Juba esimesel päewal, kui see automaat pandi tööle, oli nõudmine ta järgi publiku hulgas õige suur. Habemeajamise eest wõtab automaat masin ainult 5 senti, nii et ka „wäikesed mehed“ on nüüd wõimelised laseb enesel habet ajada iga päew.

Ilusate naiste akwaarium.

Ühe rikka wenelase tujud.

Riigas sai mõne aja eest kuulsaks wene emigrant Tihon Posselkin, kes oli aga oma ajal kuulus, kui ta oli kuuekümnendal aastal olnud silmapaistwamaid Wenemaa suurmaomanikke. Ta oli wene rahwa kõige, kuid hakkas juba warakult hangeldama maatükkidega ja ajas omale wiimaks kellu hiiglawaranduse, ostes kokku pankrotti jäänud wene aristokraatide mõisaid ja makstes näruste hinda nende eest. Tweri lähedal omandas ta isegi suure lossi, kuhu oli kõrwaliste pääs lubatud ainult tema intiimsematele sõpradele ja kus walitses igal sammul eht idamaine toredus; muuseas oli lossil saal, mida awati kuldwõtmega, mida Posselkin kandis alati enda taskus. See saladuslik kuldwõtmega awataw uks tekitasid Posselkini kohta hulga kuulujutte; rahwas hakkas Posselkinis arwama mingit uut Sinihabet. Need kuuldused hakkasid wiimaks huwitama ka politseid; lossis korraldati läbiotsimisi, mis aga ei annud tagajärgi. Saladuslikus saalis ei nähtud muud, kui ainult suurt akwaariumit, täidetud rohekasmudaste kuldkaladega.

Wiimaks selgus aga, et asjal oli ka olemas teine külg. Posselkinil oli eestkujuliku afrikaaneliste kuulsus, kuid wahetewahel korraldas ta — samal ajal, kui ta naine ühes perekonnaga elas eemal kusagil mõisas — lossis toredaid pidustusi ainult omale lähedalseiswale sõprade ringkonnale. Ja nende pidustuste ajal ujusid seal akwaariumis kuldkalade wahel nägusad naised, wõttes oma peale neenäkkide osa. Posselkini külalised istusid ümber akwaariumi, õngitsedes naisi wälja. Nad riputasid wette õnged, mille otsas ei olnud aga wihmussid, waid 500 rublalised paberrahad...

Wiibides wiimasel ajal üsna waesena Riigas, mõtles Tihon Posselkin wist wäga sageli tagasi neile oma põõraste orgiatele.

Uus romaanide ja juttude ajakiri

„Perekonnaleht“

on igal pool müügil.

Hind 10 senti.

24 suurt lehekülge wärwitrükis-

Põnev ja haarav sisu.

Tellimisi wõtawad wastu kõik postiasutused.

Lesed on hinnas!

Leskede ja lahutatud naiste wäljawaated abiellumiseks. — Noor „mmmatütar" jääb w arju elukogenud naise kõrwal.

Oskus wõluda mehi ja juhtida majapidamist.

Jõulupühade ja uueaasta eel oli Vigil perekonnaseisuametnikkudel harukordselt palju tööd: abiellujaid oli nii palju, et ametnikud pidid palehigis töötama, et ühendada abielurahwaks kõiki soowijaid, keda ainult seaduse, keda ka „jumala ees."

Tähelepanu äratab, et leskedel ja lahutatud naistel abiellumisschansid juurenewad.

Nii on see mitte üksi meil, waid weel suuremal määral ka igal pool wälismail.

Huwitawat pilti selle kohta pakuwad statistilised andmed abiellumiste kohta Tallinnas. Järelduied huwadest arwudest kõnelewad mõnegi huwitawat ja elulist.

Kui kaua kestab lesknaise lein surnud mehe järgi?

— Lesknaiste abiellumine teist wõi kolmat korda kõigub arwuliselt aastate jooksul, kuid kõige rohkem lesknaisi kogu Eesti iseseiswusaja jooksul abiellus 1921. aastal, nimelt 145, kuna teistel aastatel uuesti mehele minejaid lesknaisi Tallinnas on 60 ja 80 wahel.

Miks siis 1921. a. oli leskede naiste uuestiabiellumisi nii palju?

Peab pidama meeles, et wabadussõda lõppes 1920. aastal. Sõjas sai surma palju noori mehi. Neil olid muidugi ka noored naised.

Keskmiselt ühe aasta jooksul kuiwasid noore lese pisarad

ja ta abiellus uuesti.

Järgmistel aastatel lesknaiste abiellumiste arw langes oma harilikule tasapinnale. 1929. aastal abiellusid Tallinnas 1359 neiut, 57 leske ja 88 lahutatud naisterahwast. Käja lõppenud aasta kohta ei ole weel lõplikke andmeid, kuid leskede abiellumiste arw ulatab 60 ligi, kuid lahutatud naiste uuestiabiellumiste arw tõuseb iga aastaga.

Huwitaw on märkida ka seda, et

poissmehed on waiad leskede ja lahutatud naiste peale.

Wallalisi mehi abiellub lesknaistega kolm korda rohkem kui leski mehi lesknaistega! Ka lahutatud naistel on poissmeeste juures palju suurem edu, kui lahutatud wõi leskede meeste juures.

Mis on põhjuseks lesknaiste ja lahutatud naiste niisugusele edule?

Omajagu tähtsust on kahtlemata sellel, et

lesed ja lahutatud naised omawad suuremaid kogemusi majapidamises kui noored neiud.

Suurem hulk praegusaja neidudest kaswab ja elab ju nii, et abielludes ei oska nad mehele õieti kohwigi keeta. Tants, lohwitus ja kinos istumine on ju palju lõbusam kui proosaline töö pliidi juures! Kuid praegusel ajal ei tule enam muinasjutu-printse, kellega abielludes noorel naisel ei tarwitseks enam millegi eest muretseda, weel wähem köögis oma „käsi määrida".

Mees otsib nüüdsel raskel ajal naises abilist eluraskustega wõitlemises.

Selles mõttes jaawad mehi lesknaised ja lahutatud naised palju rohkem aidata kui noored, elutundmatud neiud, sest kes olnud juba abielus, see on siiski teinud juba läbi teatud ... praktilisest elukoolist.

Weel rohkem aga suurendab leskede ja lahutatud naiste abiellumisschansse nende oskus m e h i w õ l u d a.

Noor lesk lööb meeste juures igal ajal realt wälja wilumatu „mammatütre".

Tähelepanu wäärib see asjaolu, et ka aastates lesknaised saawad noori mehi, kõnelemata lahutatud naistest, kes leiawad uue mehe kohe, kui kohus senised sidemed lahutanud ja seaduses ette nähtud 9 kuuline abielukeeld möödunud. Ema niisugune nähtus ilmneb

kõigis seltskonnakihtides, wõib teha päris kindla järelduse, et naiste abiellumiswõimalused ripuwad suurel määral oskusest mehi wõluda.

„Ars amandi," armastuse kunst on siin esmajärgulise tähtsusega. Kord juba abielus olnud naine teab, milliste abinõudega ja kuidas ta mehi wangistab. Mida wähemkogenud on mees, seda kindlamini jääb ta kogenud naise wõrku. Seepärast wõibki iga päew näha, kuidas lahutatud ja lesed naised abielluwad noorte meestega, wanadpoisid aga, ka hoolimatumad naistekütid, kes parema osa oma elust juba kulutanud ebawiisakateks seiklusteks ja ise juba hingeliselt ja kehaliselt rüüstatud, nõuawad nagu mingi moraalse õigusega, et nende tulewane naine oleks süütu, „minewikuta" neiu.

Need nähtused iseendast on ju pentsikud, kuid kus mujal pealsid siis asjad olema pea peale pööratud kui mitte armastuse-küsimustes!

Alfonsi rasked päewad. Hispaania troon käi-kord juba õige hädaohtlikult kõikuma (wt. tänane juoneaiune). Pildil — kuningas Alfons oma ihukaitsewäe keskel ühelt jumalateenistuselt lahkumisel.

ÜHESKI PEREKONNAS EI TOHI PUUDUDA

ANNA HAAVA luuletuste kogu

SIISKI ON ELU ILUS

Hind 2 kr. 75 senti.

Pealadu: K.-Ü. RAHVAULIKOOL raamatukauplused Tallinnas, Harju tänav 48 ja Jaani tänav 6.

Kes raamatu hinna rahas või markides ette saadab, sellele saadetakse raamat äri kulul postiga kätte.

„Sai korwi!"

Kust on pärit see kõnekään.

Ütelus „ta sai korwi" on pärit ühest rahwakombest, mis oli moes Saksamaal weel 17. ja 18. aastasajal. Soowimatule kosilasele oli siis wiisiks saata wõi talle isiklikult kätte anda ilma põhjata korwi. Weel waremal ajal täitis selle kombe asjal kummaline rahwamäng, kus kosilane tõmmati korwiga üles akna landu tüdruku juppa.

Kui kosilane ei olnud meeldiw, siis käidi ennaga ümber wäga karmilt. Ta aetati sõrga põhjaga korwi, mis pidi siiski wajuna juba poolel teel, wõi lasti korw järsku alla langeda weel enne, kui tema jõuti üles tõmmata kuni aknani. Muidugi sai sel kombel tagasilükatud kosilane sulfudes kõwasti naeru.

Hiljemal ajal aga, kui kombed peenenesid, wõttis selle elukardetawa „mängu" asemel „korwi andmise" komme. Praegu on sellest kombest jäänud järgi ainult kõnekään, mis Saksamaalt rännanud ka meile.

Maailma kõige moodsam leht.

Ameerika uhke ajalehelossis.

Maailma moodsaim ajalehehoone on „Daily News" uus 27-korrane pilwelõhkuja Chicagos. Muuseas asub seal hoones hiiglatrükikoda, kus 9 rotatsioonmasinat muudawad igapäewa ajalehets 3000 tonni wahrt paberit, tarwitades sealjuures üle 1700 kilo trükimusta. Kliisheed, ladu, plaadid jne. nõuawad päewas 4000 kilo metalli. Wäikseid kuulutusi on sele taluelalt wastu wõtmas terwe rida daame, kes, warustatud telefoni peakuulajatega, wõtawad kuulutused wastu telefoniteel ja kirjutawad nad jooksewale paberribale, mis wiib kuulutused otse ladumisruumi. Wiimased kõrjitawad otse trükiladujatele.

Töökorraldus on korraldatud nõnda, et ajal on läbe ümnaaegu ladama ühtki sekundit. Ladumismasinaid on seal trükikojas 54. „Chicago Daily News" kasutab ka oma lennukeid. Et lehel on oma raadiosaatejaam, on enesestmõistetaw.

40 tundi Hispaania wabariiki.

Kuidas taheti kukutada kuningas Alfons. — Telefonipreili, kes jäi truuks monarhile. — Sõjakohus istus koos 3 minutit. — Juhtide kangelassurm.

Mäss wiolett-puna-kollase lipu all.

Hispaania wabariiklaste wõitlus kuningriigi wastu on saanud jälle rikkamaks üue traagilise peatüki wõrra. Kuna major Franco põgenemine Madriidi sõjawäewanglast oli ainult eelmänguks suurematele sündmustele, on weriled kokkupõrked Alicantes, Cadiz'is, Sewillas, San Sebastianis ja Madriidis olnud raskeimateks hiimadikustõõks Berengueri diktatuuriwalitsusele. Hispaania kõige põhjapoolsemas osas

lehwis wabariigi lipp neljakümne tunni kestes,

kui kuningale truuks jäänud sõdurid kiskusid selle maha pärast werist lahingut.

Wabariiklaste algasid oma mässulawwaste teostamist Jaca's, ja ei wõi öelda, et see koht wälik oleks olnud ebaõnnelik; Jaca on ainult 20 kilomeetrit eemal Prantsusmaa piirist ja seetõttu kogumispunktiks paljudele kodumaalt põgenenud Hispaania rewolutsionääridele, pealegi oli Jaca garnisonis palju ohwitsere, kelle maailmawaatelise meele ta oli juba teada wabariiklaste kesksele. Sel teenis omal ajal major Franco ja kapten Fermando Galan. Weendunud wabariiklane, kes möödunud diktaatori ajalt mitteks aastaks kindluswangi, kuid sai hiljem armu; La Palma küttidepataljon, kelle walitsus pidas mitteusaldawaks wäeosaks, paigutati Walsanstides (?) kaugele Jaca lõrwalisse garnisoni, oli wabariiklaste meelsed pärast.

Elanikkudel ja turistidel Jacas pole mingeid silmapaistwaid wõimalusi harrastada talwesporti, kuid siiski

hakkasid sia kokku tulema suuskadega warustatud üliõpilased juba detsembrikuu algusest saadik,

ja wastasid sandarmitele, kes küsisid nende siiatuleku põhjuste järgi, et nad tahtwat siin kõrwalises mägestikuosas ära oodata esimest lumesadu ja siis ette wõtta pikemaid reise suuskadel. Kaitseametnikud tegid küll näo, nagu peaksid nad wäga õigeks ja põhjendatuks neid seletusi, kuid walwasid siiski teraselt nende „turistide" järgi, kelle silm püüd näis olewat luua läbikäimist ja sidemeid Jaca garnisoniga. Ennustada wõis juba sel ajal, et nende üliõpilaste keskel oli oodata laialdasi wangistamisi.

Rewolutsiooni juhiks Jacas oli sel ajal ülalmainitud Galan; mässulise liikumise algus oli seal määratud 15 detsembriks, kuid et mitte kaotada nende 200 üliõpilase toetust, oli Galan sunnitud astuma wälja juba warem. Sellel oli tagajärjeks, et

mäss algas ka teistes Hispaania linnades enne, kui ettewalmistused olid weel lõpule jõudnud.

Rewolutsionääride pealik Galan kelutas mässu selleks wiimaste ettewalmistuste läbiwiimiseks. Kullerid sõelusid kogu Jaca ümbruses, et rekwireerida ettejuhtuwaid autosid ja muid sõidukeid ja tuua kohale asjale pühendatud proklamatsioonid.

Kell viis hommikul andsid mässajad häire. Ohwitserid kõnelesid sõduritele,

et Hispaanias olewat täna öösel wälja kuulutatud wabariik

ja kutsusid neid üles maha kiskuma oma kübarast neid mundri osi, mis kandsid kuninglikku krooni.

Galan jaotas sõdurid kahte osa; ühed saatis turuplatsile, kuhu olid kogutud kõik rekwireeritud autod ja sõidukid, ja sealt pidid need sõdurid edasi sõitma 80 kilomeetrit eemal olewasse Huescasse, et ühendada end sealse garnisoniga. Teine osa sõdureid sõitis rongil samuti Huesca poole ja ta ülesandeks oli wälja kuulutada wabariiki kõigis teedärletes kohtades.

See rewolutsionääride esimene ülesastumine Jacas oli wõtnud waewalt tund aega; peastaabis ei teatud kell kuus hommikul weel midagi sellest wastuhakkamisest,

kindral Urruela oli maha maganud terwe rewolutsiooni!

Rewolutsioon äratas teda aga karmilt unest. Ta ette kerkisid äkki kaks kütti hoides tema poole oma tääke ja seletades talle, et ta olewat nüüd wangistatud! Kindral tõmbas oma waiba üle pea. Isiklikult sellalorrast wabastas teda alles keegi alloh witser, kes andis talle juba riietuda, ja siis paigutati kindral talle määratud kongi.

Wabariik kuulutati nüüd wäljal

Trükikoja omanik Abad kisti wälja rahulikust unest, sulepatjade wahelt, ja ta pidi samal ööl paljundama uue walitsuse üleskutseid, milliseid pandi ruttu üles seintele.

Uus walitsus awaldas ka korralduse, milles oli muu seas öeldud:

„Kui Hispaania rewolutsioonikomitee jaodik, teatan Jaca ja ta ümbruskonna elanikele:

Kes kirjas ja sõnas wõi ka relwade abil wõitleb kogu maal maksmapandud wabariigi wastu, lastakse kohapeal maha."

Sellele ähwardusele oli Galan alla kirjutanud oma nime.

Kohe peale seda hakkas Galan mobiliseerima kogu Jaca rahwast.

Patrullide poolt aeti kõik meestoanikud kokku keskliinna platsile

ja warustati neid seal Mauseri süsteemiliste relwadega. Rewolutsiooni juhtidel puudus sealjuures täielikult aeg anda rahwale ühtlast juhatust relwadega ümberkäimises.

Ei Huescas ega ka wägede ülemjuhatuses Saragossas ei aimatud weel midagi kõigist neist sündmustest, mis olid leidnud aset Jaca garnisonis. Galan oli nimelt lasknud öösel läbi lõigata kõik juhed, mis pidasid ühendust Siie-Hispaaniaga.

Telefonipreili Anita Torrero oli aga wabariiklastele suureks takistuseks postihoones,

ja wiimaks tehti ta kahjutuks. Sõduri hoop püssipäraga rööwis talt meelemärkuse.

Wastu keskööd ärkas haawatud neiu oma minestusest ja tuikus wäsinult uuesti oma aparaadi juurde.

Rikutud olid kõik juhed, kuid ühe olid wabariiklased siiski weel terweks unustanud. Anita Torrero wõttis nüüd kokku oma wiimase jõu ja warsti töötas Morse aparaat ta käes palawikuliselt.

Saragossa kindralkuberner oli sel korral õnnetu reedene päew; mehel oli tegemist enam kui tarwis. Linnas olid lahti puhkenud rahutused, kogu garnison wiibis tänawatel, et seada korda jalale. Samal ajal toodi talle weel kurjaennustaw telegramm, mille oli preili Torrero kirjutanud oma wiimase jõuga:

„mässuline jaca garnison ja kaks kolonni marssinud huesca poole sinp olen haawatud ootan korraldusi ja teateid stop naistelegrafist torrero."

Selle hiiobisõnumi järgi sai kindralkuberner weel teise Huesca sõjawäeliselt ülemalt; ka seal olid lahti pääsenud suured rahutused ja garnison alarmeeritud. Kogu päew kestsid kibedad ettewalmistused mässu mahasurumiseks ja õhtul kella 9 paiku seati walmis tugewad wäeosad, saades kokku 34 automaatpüssi. Neile sõduritele tehti ülesandeks panna iga hinna eest piir Galaniga liitunud wäesalkade rünnakule. Galan oli wahepeal jõudnud õige wähe edasi tungida Põhja-Hispaania halbade teede tõttu.

Huesca sõjawäekomandandiks oli kindral Las Heras, kelle korraldusel pioneerid rikkusid wabariiklaste käes olewa raudteeliini. Las Heras ise asus autosse, et teha ringsõitu kuningriiki ähwardawa hädaohu suuruse selgitamiseks. Juba kella kaheksa ajal hommikul juhtus ta wastamisi ühe rewolutsionääride eelsalgaga. Galani mehed arwasid kindralit märgates, et ka Huesca garnison on murdnud kuningale truudust ja ruttab neile nüüd wastu. Kindral wõeti selle arusaamatuse tõttu wastu suurte rõõmuhõiskamistega.

Neli ohwitseri lähenesid kindrali autole hüüdega: „Elagu wabariik!" kuid samal ajal kuulsid nad kuulide wihisemist oma kõrwade ümber.

Kindrali kõrwal istuw sandarmipealik oli annud wabariiklastele oma esimesed „sõjawäelised" terwitused. Nüüd alles märkasid wabariiklased oma eksimust. Kui kindrali auto pöördus ruttu ümber, saatsid rewolutsionäärid talle järgi hästi sihitud kogu...

jur Sandarmimaalt. Sai kohe surma, kuna kindral pääsis ainult kriimustustega; autojuht aga jäi wenna ja Sibenaa elujäänud kindrali kohe wälja hädaohu piirkonnast.

Nüüd wõeti lahti äge wõitlus mässuliste ja kuningriiklaste wägede wahel; kuninglikud wäed awasid kahurtule. Wõitluse kohal tagandasid Jaca sõdurid lennukit.

Galan ja mõned mahwamad ohwitserid [illegible] end weel kuni wiimase wõimaluseni.

Langesid siis walitsusewägede kätte wangi.

See wõitlus oli kestnud umbes tund aega. Mässulistelt pool oli 14 surnut ja 100 umber haawatuid; walitsusewäed jällegi ei olnud kaotanud ühtainustki meest.

Kindral Las Heras laskis tuua kõik wangiwõetud Huescasse. Wahepeal oli aga jõudnud Madriidist wäga tähtsaid ettekirjutusi. Samal õhtul wõeti Jacas maha sõjawäe-kohtu otsusel mässuliste [illegible] hommikul astus Huescas kokku sõjakohus. Mässajatega pidi ümber käidama sõja karmilt.

Sõjakohus pidas nüüd ainult kolm minutit ja juba siis wõis esimees teha teatawaks järgmise otsuse:

„Kapitlid Galan ja Hernandez mõistetakse surma mahalaskmise läbi, reserwkapten Salinas-Garcia, leitnandid Muniz-Izquierdo ja Gomez ja siwil Blay — eluaegsesse wangi."

Kolm tundi peale seda oli selle otsuse täidesaatmine. Keil kaks päewal, trummide põrina saatel, seati kaks surmamõistetud mässulist müüri äärde. Surmaotsuse täidesaatjaid komandas noor leitnant, ja kui ta tõstis üles oma mõõga märguandmiseks, woolawad ta pisarad alla üle mõlemate põskede . . .

„Sihtige hästi, wennad! . ."

jõuab Galan weel hüüda, ja siis kõlab kogupauk . . .

Mahalastute kehad jäeti lamama kuni päewa loojaminekuni; nii nõudis ettekirjutus; siis aga kaewati nad ruttu erakalmistul maamulda.

Hauale seati üles lihtne puurist, millele ei kirjutatud peale mingit nime.

Ainult kaks numbrit seisawad ristil: nr. 276 ja 277.

Pärast mässuliste wäljaastumise wõrist mahasurumist Jacas püüdis rewolutsiooniline komitee, mille eesotsas seisid oberstleitnant Mangada ja kindral Legas, weel koguda wiimast jõudu wäljaastumiseks. Barcelonas, Saragossas, Madriidis ja weel mõnes linnas korraldasid kuningriigiwastased wahelikaslased küll uusi wäljaastumisi, kuid kusagil ei õnnestunud neil tõmmata endaga kaasa rahwast. Rahwas jäi külmaks ka Madriidis, hoolimata sellest, et seal oli Francol kõige enam poolehoidjaid ja Franco tarwitas hulljulgeid wõtteid, külwates terwet Madriidi üle oma üleskutsetega. Kindral Berenguer sai teateid rahutustest lennuwäes ja lendlehtede allapildumisest lennukitelt, pani ta kõigepealt lennuwäes maksma korra oma walju käega. Ristteedel seati üles automaatpüssid, tehes tänawal wõimatuks kõik rahwa kokkutulemised.

Nüüd käis rewolutsioonikomitee wälja oma wiimase trumbi: kommunistid. Ühest salajasest raadiojaamast saadeti shiffreeritud teade San Sebastiani, kus asus kommunistide salajane peastaap. Hispaanias pole palju kommuniste, kuid nad teewad rohkem tüli oma ägedate ülesastumistega. Nad tungisid kindralkuberneri lossi, surmasid kaks politseinikku ja purustasid kogu lossi sisseseade. Kindralkuberner pääsis eluga. Teine kommunistide rühm wõttis oma alla postihoone ja raudteejaama. Lõuna paiku

oli kommunistide kätte langenud peaaegu terwe Sebastiani linn;

wahtkuse seisukorra tegi eriti kriitiliseks asjaolu, et sõdurid ühinesid rahwaga. Tänawail ilutsesid igalpool plakatid: „Kõik wõim rahwale!" Kommunistid olid saatnud oma usaldusmehed ka lähemasse maakonnalinna Iruni kõigutama sealse garnisoni meeleolu.

San Sebastiani komandant astus tegewusse. Ta tõi weoautodel kohale sandarme, kes ei kõhelnud kuulipildujast; waid wõtsid mässajad kohe oma ägeda tule alla. Kommunistid andsid alla pärast paaritunnilist kibedat wõitlust.

Nüüd on sedapuhku kõik rahulik, kuid ei tea arwata, nagu ei oleks rewolutsioonikomiteel kawatsust korrata oma wäljaastumist lähemal ajal. Ta on saanud ja jääb edaspidi suureks hädaohuks Hispaania kuningatroonile. Nii seisawad Hispaania monarhistlikul wõimul ees weel mitmedki rasked päewad.

Dünamiidiga—rahu ja teaduse kaitseks

Mees, keda tuletatakse meele iga aasta.

3. septembril 1864. aastal käis läbi Stokholmi tänawate hirmus sõnum: Nobeli lõhkeainete tehas oli lennanud õhku! Tuhanded uudishimulikud ruttasid linnast wälja, kus leidsid eest ainult suitsewa rusuhunniku. Politsei oli sulenud ligipääsu juba kaugelt; kohale ruttasid sanitaarwankrid, ära wedama surnuid ja haawatuid. Rahwa keskel tõusis hirmus meelepaha tehaseomaniku wastu;

politsei pidi kaitsma Alfred Nobelit, tugewajõulise lõhkeaine leiutajat, wihase rahwahulga eest.

Nobel ise oli pärast seda katastroofi hingeliselt täielikult kokkuwarisenud. Ta plaanid näisid olewat häwinenud, sest nii hästi riik, kui ka kogukonnad olid tehase uuesti ülesehitamise wastu. Kellelgi polnud enam mingit usaldust selle „hullumeelse keemiku" wastu.

Kuid kellegipoolest ei olnud Nobel seiklusteotsija, kes tegi tegemist elukardetawate katsetega. Ta oli 30 aastat wana, kuid juba õppinud Ameerikas masinaehitust. Sel ajal oli üldse kuulmata, et keegi noormees oleks läinud Ameerikasse, kuid tema isa Emanuel Nobel laskis pojale anda [illegible] hariduse just sellepärast, et noormees tegi suuri edusamme keemias ja tehnikas. Emanuel Nobelil oli kord Wenemaal olnud relwadetehas, kuid sel ajal, kui Alfred pöördis jälle tagasi Ameerikast, elas isa perekond juba jälle oma kodupaigas Rootsimaal.

Alfred Nobel oli leiutanud uue lõhkeaine ja wõtnud oma leiutisele patendi, ning ehitas tehase üles prantsuse rahaga. Ta oli leiutanud abinõu, kuidas kergesti plahwatawat nitroglütseriini ära kasutada kõige hädaohutumal kombel. Tööstuse ja tehnikute ringkondades wõeti suure waimustusega wastu see Nobeli „plahwatew õli", tehes õitses . . . Kuid seal tuli ülalnimetud katastroof, ja purustas ühekorraga kõik leiutaja lootused.

Õnnetus oli kirjeldamatu. Rahwahulk wäratses maja ümber, milles elas Nobel ühes oma isaga.

Nobeli 21-aastane wend wodi koju purustatud ihuliigetega — ta leiti surnult tehase rusude alt.

Alfred Nobel sules end kaheks päewaks oma tuppa. Ta mõtles iseendaga kaks päewa — ja siis oli ta teinud kindla otsuse! Tema töö pidi jääma alale, ta pidi jõudma edasi hoolimata sellest suurest õnnetusest!

Nüüd aga näis, nagu oleks kogu maailm end ühendanud Nobeli wastu. Rootsi kuningas keelas ära lõhkeainete tehase ehitamise Stokholmi wõi mõne muu suurema linna lähedale, ja Nobel oli sunnitud pöörduma maakogukondade poole. Ta tahtis ehitada oma tehast kuskilgi kuhu, kuhugi kaugele inimeste asulatest. Talupojad aga ähwardasid igalpool maha põletada linnapea maja, kui peaks antama Nobelile sarnane luba ja nii rändas Nobel kaua Pontiuse juurest Pilatuse juurde, leides igalpool eest suletud uksi.

Seal tuli Nobelile hummaline idee, ja kes näis peitwat tema päästmine.

Ta ostis enesele ühe wana laewa,

jättes selle ankrusse keset Mälari järwe ja seadis endale laewal laboratooriumi, muretsedes sinna [illegible]. Seal ei seganud teda enam keegi ja ta hakkas walmistama oma „plahwatusõli" suurel wiisil. Leidus asjast huwitatud isikuid, kes mahutasid selle ettewõttesse oma kapitali. Keegi Hamburgi kaupmees laskis oma kapitaliga ehitada Hamburgi lähedal üles weel ühe teise tehase. Ettewõte kaswas, kuid ühes sellega ka hädaohud.

Nobel teadis wäga hästi, et „plahwatusõli" sel kombel, nagu teda walmistati neis tehastes, ei olnud weel kaugeltki probleemi lõpulik lahendus. Lõhkeainel puudus weel soowitaw lõhkejõud, ka oli töötamine temaga ainult mäng surmaga, istuti nii kelda „püssirohutünni otsas", iga silmapilk wõis korduda sama katastroof, mis leidis aset Stokholmi juures.

Nagu see leiutiste juures harilik, lahendab juhus wiik rasked probleemid, nii juhtus seda ka Nobeliga. Nobel leiutas juhuslikult dünamiidi, mis tegi ta nime kuulsaks kogu maailmas, saates teda ühelt poolt õnnistusega ja teiselt poolt needusega.

Ühel päewal oli klaasnõusse, milles hoiti plahwatawat õli, tekkinud wäikene pragu; osa õlist oli wälja walgunud selle prao kaudu ja ühinenud selle massiga, mida tarwitati klaasnõude sissepakkimiseks. Temast oli nüüd tekkinud mingi kõwa aine. Nobel hakkas katseid tegema selle uue ainega ja leidis õige pea, et

uue aine lõhkejõud oli erakordselt suur, kuna plahwatuse hädaoht oli seejuures tunduwalt wähenenud.

Sellele uuele lõhkeainele andiski Nobel nimeks dünamiit.

Nüüd tuli suur pööre tehnikas. Maailma wapustasid paljud katastroofid, dünamiit tõi palju wiletsust inimsoole, kuid paljud tehnika edusammud ei oleks leidnud aset ilma selleta. Oli palju õnnetusi dünamiidiga. Pandi maksma korraldused, mille järgi keegi ei tohtinud hoida dünamiiti ilma loata ega ilma wajalikkude ettewaatuse abinõudeta, kuid siiski tuli ette, et mingi süütu wõlimusega pani plahwatas äkki, tehes suurt häwitustööd.

Aprillis 1866. a.

hukkus dünamiidilaew „Maud"

ja see hirmus katastroof täitis nädalate wiisi ajalehtede weerud õuduse sõnumitega. „Maud" oli teel Stokholmist Perusse. Ta pardal oli 200 tonni dünamiiti. Laewa laadung seisis Alfred Nobeli isiklikul järelwalwe all. Terwe kari politseinikke oeti jalule ja laew pääsis merele ilma õnnetuseta. Ennast möödus ka mitmenädalane sõit üle Atlandi ookeani. Laew oli juba üsna Panama kalda lähedal, kui juhtus õnnetus. Kõlas kohutaw plahwatus, ja

laew lendas õhku kaldaelanikkude silma nähes!

Mitte midagi ei jäänud laewast järgi, kõik oli purunenud aatomiteks. 36-pealine meeskond hukkus.

Maailm seisis weel selle kohutawa õnnetuse mõju all, kui juba tulid sõnumed uutest katastroofidest: Austraalias oli õhku lennanud üks dünamiidiladu, San-Fransiskos oli plahwatus, mis nõudis 20 inimese elu. Ja maikuul 1866. a. sai Nobel kõige raskema hoobi:

tehas Hamburgi lähedal lendas õhku ja häwines täielikult.

Surm pidas siin rikkalikku lõikust.

Keegi ei tahtnud enam teha mingit tegemist selle lõhkeainega. Sadamatesse ei lastud laewu, mis wedasid dünamiiti, raudteed ei wõtnud wastu seda kardetawat weoainet. Ja lõpuks ei antud Nobelile enam luba uute tehaste ehitamiseks. Nobel nägi jälle oma plaane kokku warisemas, kuid ta otsustas mitte alla anduda saatusele!

Olles kõigi wiha ja põlguse all, hulkus Nobel ühest maast teise, otsides uusi sidemeid ja abimehi, et jälle kuidagi panna liikwele oma asja. Wõõrastemajades pidi Nobel elama wõõraste nimede all, sest kus ta kiai esines, tarwitades oma õiget nime, et suletud talle anda korterit, kuna kardeti, et kõik ta reisipakid on täidetud dünamiidipommidega. See ümberrändamine kestis Nobelil kuus aastat.

Kuid Nobel wiis oma plaanid läbi raudse wisadusega. Nii hirmus, kui see ka kõlab, on siiski tõsi, et

kõige hirmsamad katastroofid olid tema parim reklaam,

sest nad aitasid wõigewaremini tõendada dünamiidi suurt lõhkejõudu. Warsti hakkas jälle tõusema uusi dünamiiditehaseid wiigisse maailmajagudesse, esmalt Saksamaale, siis Schweitsi, Hispaaniasse, Portugaliasse, Soomemaale, Austriasse, Prantsusmaale. Inglismaale asutati esimene dünamiiditehas alles 1871. a., kuid sellele järgnes õige pea teine.

Hiljem asutati tehased ka Ameerikasse, Hiinasse, Jaapanisse, Lõuna-Aafrikasse ja Austraaliasse. Hirmus lõhkeaine dünamiit oli seega wallutanud kogu maailma. Nobel asutas nüüd rahwuswahelise dünamiiditrusti, mille peaasukohaks oli Pariis.

Nobel oli saanud suureks majanduslikuks teguriks, temaga arwestati maailmaturul. Tema kodumaa, Rootsi, piirid olid jäänud talle liig kitsaks. Wiimati, kui poliitilised hõõrumised sundisid lahkuma teda Pariisist, oli ta muutunud kodutuks, et teadnud enam keegi, kuhu kuulus. Ta ei leidnud oma elus ühtki naist, kes oleks õieti aru saanud temast wõi mõistnud luua talle õnnelikku kodu.

Nobel jäi elu lõpuni wanapoisiks.

Pariisist tulles läks ta San-Remosse, kus elas ühes willas, mille tiiwasse oli seatud laboratooriumiks. Siin nähti põlewat walgust ööd otsa ja teati, et Nobel haudub siin uusi probleeme.

Nobel oli oma loomu poolest, samuti ka waadete poolest patsifist,

s. o. rahunate poolbaja. Ta teadis ka, et maailm pole weel küps rahuselamiseks, kuid siiski tahtis ta luua parimale tulewikule, mida wõis.

Nii tuli tal ka mõte määrata auhindu, mida nüüdki tuntakse Nobeli auhindade nime all; tegu, mis sai hiljem palju kuulsamaks, kui kõik ta endine elutöö — dünamiidi leiutamine. Nobel pärandas testamendis kogu oma waranduse auhindadeks; pärandust oli 31¼ miljonit rootsi krooni.

Selle kapitali protsentidest peab igal aastal wälja jagatama wiis auhinda: üks rahuauhind ja neli auhinda neile, kes on arstiteaduse, füüsika, keemia wõi kirjanduse alal mõistnud olla inimsoole kõige kasulikumad. Kõige esmalt auhindade wäljajagamisel langesid kolm auhinda Saksamaale, muuseas said auhinnad kuulus Röntgen ja Emil v. Behring, kes leiutas difteriitiwastase seerumi. Esimese rahuauhinna sai schweitslane Henri Dunant, Punase Risti asutaja. Igal aastal kord jagatakse wälja neid auhindu ja

igal aastal kuuleb kogu maailm jälle Alfred Nobeli nime.

Sealjuures mõeldakse wähe sellele, et Alfred Nobeli geenius on leiutanud hirmsaima häwitusaine — dünamiidi... Nobel tegi seda, nagu ta tegi kõike muud — parima tulewiku ülesehitamiseks.

Hiina õudne näljahäda

Nälg häwitab sama palju inimesi kui maailmasõda.

Ameerika abimisjoni töötajad, tagasi tulles näljamaalt Hiinast, jutustawad õudseid lugusid. Suurim katastroof, mille all on kannatanud inimsugu wiimase kahe ja poole aasta kestes, on leidnud aset Kollase jõe orus. Kolmkümmend miljonit inimest pidid kätte wõtma kerjakepi; nälg, haigused ja katk häwitasid inimesi samapalju, kui neid sai otsa maailmasõjas. Siis, wiimaks algas wihmasadu, saadi wäikest lõikust, mis enam ei parandanud häda, waid kergendas ainult weidi. Toiduainete laod on suletud, söödawat ei ole saada kuskilt; peaaegu terwe maksab hinda, mis wastab kõõliste nädalapalgale.

Ei ole kaubarongide, mis tooks kohale toiduaineid, samuti autosid; ka ei saa tarwitada weowankreid, kuna loomad on näljalõpnud wõi söödud näljaste inimeste poolt.

Peaaegu kaswamata rohujuuri läheb maksma tühepäewalist kraamimist wälja. Nüüd on aga kuudekaupa olnud wihmata. Suuri katab külmawad maad ja nii on ainukeseks „toiduks" weel puulehed. Temperatuur on null kraadi ümber, kuid elanikel puuduwad riided; mõnel isikul on õhukest puuwillashalle.

Majades ei tehta tuld, kõik küttematerjal on läbi wõi aarmu wahetatud toiduainete wastu. Lapsed nälgiwad oma wanemate silma all, nälgiwad ja surewad; wanemad annawad neid ennem wõõrastele kas paari dollari eest wõi päris muidu, kui aga wõõras lubab käia lastega ümber ja neid toita.

Millest oli aga tingitud see näljahäda, mille all kannatas Hiina 1928—1930. a.? Macaloi, mis on nii suur nagu Saksamaa, Prantsusmaa, Belgia ja Hollandi ühtekokku, oli 1927. a. kawadel hea lõikuseootus. Näljahäda põhjused aga hakkasid selguma alles 1928. a. hilissügisel. Põllud andsid ainult 5—10 protsenti harilikust saagist.

Lähemas tulewikus, kui järgneb wihmasadu, on uuesti loota paremat wiljasaaki. Abiandmine näljastele peab aga weelgi edasi kestma.

„Edu pole wõimalik ilma tagurpidiminekuta."

Tõusta alati on arwata, ütleb Saksa õpetlane Reuter, nagu ei oleks rasside segunemisel mingit mõju kultuurile. Rasside segunemine wiib aga paratamatult tõsikaalsetele muudatustele. Inimsoo ajaloo algul aset leidnud rasside segunemine on alles annud hoogu tsiwilisatsiooni tekkimisele ja tõusule.

Selles peitub, ütleb Reuter, inimkonna edu saladus. Kuidas saaks üldse aset leida areng tardunud traditsiooni juures? Midagi ometi peab muutuma, muidu oleksid rahwad igawesti jäänud primitiiwsele arenemisastmele! Ilma segadusteta, desorganiseerimiseta, ei ole wõimalik mingi uuendus. Rassidesegamise tõttu algab aga üksteisega ühenduse kaks traditsiooni, kahelpool walitsewad seadused ja kombed, nüüd aga areneb uus kultuuriline liikumine ja edu.

„Rahwaleht"
ja teiste Eestis ilmuwate tähtsamate
ajakirjade ja ajalehtede tellimisi ja kuulutusi
wõtab wastu
K.-ü. „Rahwaülikool" raamatukauplus
Tallinnas, Harju tn. 48, omas majas.

Wastutaw toimetaja O. Soots.
O.-ü. „Waba Maa" kirjastus ja trükk Tallinnas.

Pruugitud
Eesti ja Kõnig.-Wene
postmarke
ostab P. Pranta, raamatukpl. Tartus, Raekoja 10.

Nii kõpmata igaw on elu ilma naissõbrata! Et tutwusringkond puudub, siis katsume seme ajalehe weergudel. Soowime tutwust lõbusate preilidega. Päewapilt soowitaw, mitte nõutaw. Kirj.: Pärnu, Ruiso raamatukpl., Jänese tn. 4. „Wiimane lootus 27" ja „Wiimane ootus 25".

Kaks inseneriwõe ajatjat koitsewõõlast soowiwad
seiklusi
kodumaa wallatute preilidega ja prouadega, sünagte talwe-õhtute elustamiseks. Kirjad, soowitaw fotogr. ült. Harju 1, Felix 2, Oski 3 ja Gutt 4.

Neiu 25-das eluaastas soowib tõsist
tutwust
kindlas ametis meesmehega, kes on huwitatud ka lenast kodust kuiwal. Oman wähema talu meresääres. Kirj.: Järwa-Jaani, k.-ü. „Osa". Meretütar.

30 a. neiu, kindlas ametis, soowib
tutwust
solidi härradega ühise kodu soomiseks. Kirj.: Tartu, Rüütli tän. 11, üld. ajak. kont. „Ükskinda on turb".

Kas leiaksime wanemat
meessõpra,
kes wõiks soowitada kahele leseli kindlamat tööd ja tunneks kaasa elutormides wõitlewale südamele. Flirtijaid palume mitte tülitada. Kirj. üt. „E. 23", „S. 40".

Müüa
sõiduKorras Chevrolet wõrb-auto, 1928 Wõib. Küsida W. Pärnu, Emajõe t. 3.

Tahame, et kõik meie uue romaanide ja juttude ajakirjaga saaksid lühikese aja jooksul tuttawaks.

Sellepärast anname neile „Perekonnalehe" lugejatele, kelle tellimine 15. jaanuarist 1931. ära saadetud:
1) kõik detsembrikuul ilmunud numbrid
2) igaühele tellimise wäärtuses kirjandust
3) rebitaw wärwitrükis seinakalender
maksuta.

„Perekonnaleht" ilmub üks kord nädalas, wärwitrükis, iga number 24 suurt lehekülge.
Üksiknumber 10 senti, wälja üle riigi. Postiga kolmeks kuuks 1 kr. 80 s., kuueks kuuks 2 kr. 50 s.

Sisuks põnewad romaanid ja haarawad jutud piltidega, mänus nali, tulusikud juhatused ja perekondlik ajawiide.

Tellida saab kõigist postiasutustest. Tellimishinna wõib saata ka markides otseteed lehe talitusse (Pikk tän. 54, Tallinn).

Meie arwates ühesti majas ei tohi „Perekonnaleht" puududa.

Paber'st pitsid ja salfrätikud
maitserikastes mustrites, suures walikus. Soodne ostukoht jäl-lemüüjatele.
K.-Ü. „RAHVAÜLIKOOLI" kauplused Tallinnas, Harju tn. 48, omas majas, Jaani tn. 6, pangamajas.

Wanem proua, 50 a., ja preil., 22 a., soowiwad abielu mõttes
tutwuneda
kesklaliste härradega. Flirtijaid palume mitte tülitada. Tartu Rüütli 11. „Pr. 331710" ja „Prl. 86".

Kena daam, 35 a., soowib tutwust wanemate härradega. Kirjad: Tartu, Rüütli 11, üldine ajakirj. kontor. „Lõbus daam".

Kellel elusaatus tähtis, palun külastada
kuulust hiromanti
Ülem Jõe t. 14—8, paraadukš.

Selgeltn.-grafol. R. Walba. W. w. kl. 9—7, p. p. kl. 12—5. W. Tartu m. 19—6, paraaduks. Selgitan ka käesolewaid juht. Leiate nõu. Ja annan tuwe.

Ämmaemand-masseerija
M. Ruubel.
Tallinn, Niguliste t. 6-6.

„Rahwaleht"
Üksiknumbrid on müügil igas raudteejaamas